

1030

N° 5.

Sorgh och Klaghepredikan

Öffuer

Then Stormechtighe/Höghborne Furstes
och Herres/

H. Gustaff Adolpfs

Sweriges / Göthes och Wendes Ko-
nung/Storfurstes til Finland/Hertigz
vthi Estland och Carelen/Herres vthöffuer
Ingermanland/ etc.

Dödelighe Affgång/

Swilken för Gudz åhra/ then rena Ewangeliska
Religionen/sitt låra Fädernesland/och the betrengda Ewans-
geliska Stender i Tysland/vthi itt blodhigt Feleslag widh Lynen i
Stiffte Mersburgh/then 6. Novembris. Anno 1632. sit
högdä ädla Konungliga Blodh och Liff
wäghat och lårit/

Och ther medh aff

Gudz församlingz högsta Siender och försöliare the Påffueste om
merckeligh Segher wunnit och betommit hafuer.

Hållin

på samma dagh/
året ther effter/Anno 1633.
vthi Westeraås
Aff

Johanne Rudbeckio Nericio, tilförena H. S. R. Ms.
hoffpredicant/ och nu Biskop i Förbde Westeraås.

Tryckt Ibidem, aff Peder Erickson
medh Capitels Tryck/ Anno 1636.

Then Stoormechtige Høghborna Frw
och Förstinna/

M. Maria Leonora
Sweriges / Göthes och Wendes
Drotning / Stoor Förstinna til Finland/
Hertighinna i Wi Estland och Carelen / Frw
öffuer Ingermanneland.

Boren aff then Churförsteligha Stemma til
Brandeburgh / ochi Prynßen / til Glyck / Clewe och
Berghen Hertighinna / etc.

Mijn alranädighesta Drotning / Gudz mildertiska Nåd
och Wälsignelse för Christi skull / medh mycken Tröst och
Hughsvalelse genom then H. Andas vnderdänli-
ghan nu och alltidh aff hiertas
önsandes.

Stoor

 ooooooooooooooooooooooooooooooooooooo
 ooooooooooooooooooooooooooooooooooooo

Soormechtighe Allranådigheste Drottning/
 Endoch migh icke ofunnigt är/ther E. M. t. tilförena
 åtskillighe så wäl Sorgh och Klaghopredikningar / som ther
 hoos tröst och hugswalelse Bress och Skriffter äre tilskressne och De-
 dicerade, öffuer E. M. s. Salighe hoos Gudh och höghberömligh i
 åminnelse/ Herres och alles n. äre Konungz hestigha och oförmodeligha
 dödh och fränfallande: Ther medh E. M. s. högga sorgh och bedröffuelse/
 genom ite Christeligit medhlidhande/sampt trösterijka Språk och argu-
 ment aff Gudz ord/ något at lindra och förminsta. Och migh såsom
 en H. S. M. s. fordom Predikant och Lärare/ock än E. M. s. tienste-
 llighe tienare/ hadhe icke heller ther boordt försumma. om man någhot
 genom Gudz Nådth ther medh hadhe förmodhat kunna vthretta.

Doch medhan så vnderfundom här medh plåghar hända/ såsom migh
 i tamligh Ervr och Lefedom/at när man itt stoort Sår / offta n. il hans
 ra/och sådhan ther något begynnar läkias / på nytt owarligha syna
 och vpriffua/ bliffuer ther stundom werre oc oläteligare än tilförena. Så
 ock medh een stoort och hiertans Sorgh: När hon enom offta och of-
 dig: bliffuer påminnt och förhållin/plåghar hon mera ther igenom för-
 kas än förminstas: Daffuer iagh här til/ medh sådana E. M. s. högga
 och hierans sorgh och bedröffuelles påminnande hållit tillbaka/ förme-
 nandes migh här vthinnan mera E. M. t. göra til tienst och behagh/
 än om iagh hadhe pridigt ther om röra och vppåminna welat. Doch
 v. medhan wisseligha förhoppas/ at E. M. t. bådhe aff Gudz Gud-
 donligha förshyns och nådigha willes/ så i thetta som all annor fall siri-
 gha och Gudheligha betänctande: Så ock aff sielfsua tiden/ skal then-
 na sin högga bedröffuelse/hwar icke aldeles/doch någorlunda haffua öf-
 uerwunnit och stillat: Daffuer iagh ock ibland andra min skyl-
 ligha tienst och Devotion gerna welat låta see och påstira. Och
 therföre E. M. t. mina eensalligha tanckar och mening om thetta för-
 gheligha faller/vthi een Klaghopredikan här öffuer för någhen tidh se-

dhän hållin i Wåsterås/korteligan författade / tiensstlighän welat örna
och medhdela. Om thet til åwentyrs E. M. k bedröffuelse/ hwilken
icke än nu så aldeles kan stillat wara/ något ytermera än nu förminsta
och förtagha kunde. Haffuer ock thesfore så wäl som effter andras begä-
ran henne tryckia låtit/och E. M. k. ödmütelighän och vnderdänlighän
Dedicerat och tilskriffuit / förhoppandes at thet vchi måtte någhor
finnas thet E. M. t til tröst och hughswalelse tiena kunde. Medh ödh-
müt begäran/at E. M. t thetta ringa arbete/serdeles hwadh H. S.
M. k berömligha lessuerne och Heroiska bedriffier tilkommer / om thet
icke är alt så rätt drabbat/ til thet bästa nådighast vptagha wille. Och
altidh så här effter som här til bliffua minn Nådighaste och högdet be-
waghne Drottning och Sffuerheet. E. M. t medh alt thet E. M. t får-
kommit är/ vuder Gudz milderiika omwordnat och bestydd/här medh
Vnderdänlighen och trolighän befallandes. I Wåsterås then 8.
Januarij Anno 1636.

E. M. k. B. T. A.

Johannes Rudbechius
Episc. Arosiensis,

CONCIO LUGUBRIS IN OBITU, S. Regis

GUSTAVI ADOLPHI MAGNI

Die Luctus publici Arosiae habita. 6. Novemb. A. 1633.

EXORDIUM.

Hwadh för itt sorgeligt och bedröffueligit fall/ Hic di-
Elstelighe och vthwalde i Herranom Christo/ för itt es luctuo-
år sedhan på thenne daghen/ som är then 6. Novembris/ sissimum
hassuer sigh tildraghit/ och oss allom Swerighes Rikes in- Regis no-
byggjarom hendt och på kommit år: thet är oss allom/ thet stri casum
Gudh bätte/ noghsampt/ ia meer än nogh kunnigt och witer- nobis at-
ligit wordet. Nemlihan/ at på thenna daghen är vår for- tulit. Er-
dom Allranädigaste/ och nu Salighe hoos Gudh Herre och go merito
Konung/ Then Stoormechtighe Höghborne Förste och Her- luctu &
re/ Her **GUSTAV ADOLPH**/ Swerighes Gøthes lacrymis
och wendes etc. Konung/ effter Gudz Guddomeligha tranfigen-
hagh och tilstådelse/ vthi itt blodigt Feldtslagh medh the Keys dus.
sersta/ hwilket H. S. M. t. hassuer hållit/ för then rena
Ewangelij lära/ sampt vårt lära Fädhernesland/ och andra
wåra grannars och Religions Förwanters/ timeligha och
Andeligha frijheet/ wälferd och säkerheet skull/ genom then
timeligha Döden hasteligha fallen och hädh nrychter.

Hwilket sorgheligha fall/ wij wäl måghom icke allenast
ärlighan på thenne daghen/ så offta han igenkommer: vthan
ock wäl så offta som wij thet ihughkomme/ och ther på tenckie
medh hiertans Suckan och flaghan ihughkomma och påtenkia.
Wij läse om Gudz folk Judarna i thet Gambla Test. at tå
then Gudhfruchtighe och myckit berömlighe Konnngen R.
Josias/ ock vthi itt sådant fall/ aff Fienden bleff sårat och
Dödsstutin: at the hassua icke allenast ther össuer tå strax hö-
gelighan sorgdt och Jemrat sigh: vthan the hassua ock giordt

Exem-
plo popu-
li Dei, e
morte Jo-
sae.

2. par 35

A iii

sigh

Ex morte
Jude Ma-
chabei
2 Mach:
9.

sigh een sedhwānis ther aff: Så at the årligha på then tīdhen
ther öffuer en sorghe och klaghe dagh hållit haffua.

Thet samma låås man/ när then frīdhsamme och frī-
modighe Hielten Judas Machabeus äffuen vthi een sådana
occasion och låghenheet bleff Slagen/ nemlighan at hela Is-
rael/haffua sorgde ther öffuer/ beklaghat sigh och sagde: Ach
at then Hielten fallen år som Israel beskyddat och
frelsat haffuer. Ja the haffua icke sorgde och Zembrat
sigh en dagh två eller tre/vthan jemmål i longan tīdh. Nu
fromme Christne/wij wāghe wål thet samma göra. Och
medh hīertans suckan och tårar säga: Ach at then Hielten
fallen år/som nåst Gudh/ Swerighes Rīke och monga an-
dra beskyddat och frelsat haffuer.

Wij haffuom fromme Christne/i förledne åår för thet
saarligha Tilstånd som haffuer syns wara medh wårt låra
Fädhernesland/ medhan then strīdhsamme och frimodighe
Hielten/wår högtåbrade Konung ån nu medh oss leffde/och
för oss vth och ingick/ hållit fasto och Bønedaghar/ til at vth-
loffua bātring/och at affbidhia tilstundande straff och farhlig-
heter/ hurw myckit höghnödighare/ år thet oss nu til at göra/
sedhan wij thetta huffudet/ thenna stolpan och förswaret mist
haffuom. År förthen skul wål och Christeligha förordnat/ at
ån nu sådana faasto och bønedaghar i wårt Fädhernesland
medh högsta flīte och Gudheligheet skola Continueras och
fullföljas,

Transitio
à solenni-
tatibus
prioribus
hujus an-
ni.

I.
Habui-
Diem pa-
tentie.

Wij haffue redhs i thetta året hållit/ först en Bøpe
och bātrings dagh/på hwilken then ene medh then andra/med
högsta flīte aff Gudz ord år förmant/til at göra een san bøpe
och bātring/ hwilket år itt thet förnemsta medhel/ at förekom-
ma Gudz wredhe/och wålförtient straff och plāghor. Wo-
ro önslandes at trogne förmaningar hadhe funnit någhoe

rwmm

rom och råghor alwarsam bättring woro aff oss företaghet

Wij haffue sedhan hållit en alman och Solenn Bønes
dagh/på hwilken wij sammaledhes alle öffuer huffudh äro för-
manne til at ropa och skryia til Gudh om hielp och bistånd i
thessa farligha tiffder: hwilket plåggar wara thet andra me-
dhelet til at vndwika eller at minstone lindra Gudz retwissa
straff: Gudh giffue at wij medh någhot alwar och hertans
innigheet thet giordt och effterkommit hadhe/woro wist för-
modandes at Gudh hadhe nådheligban hørde någhra Gudhs
fruchtighas bøner.

Wij haffue ock för thet tridhie hållit en allmän Glä-
dhie och tacksäjelses dagh/på then 7. Sept. för thet nådigha
bistånd och hielp/som Herren Gudh oss vthi åtskilligha far-
liheter nådheligban beteedt och bewissat haffuer/serdeles för
then Rampnkunnigha Victorie och Segher/som HCKren
Gudh oss och wår S. Konung på then daghen för tw åhr se-
dhan widh Leipzigh i Land Meizen mild lighen förlant ha-
dhe: Så wål som ock för then lycko och framgång som wår
Krigzmacht i Tysland samwål effter wår S. Konungz dödh
och affgång nūit haffuer/och enkannerligha för then merke-
ligha Segher wåre haffua bekommit nw thenna Sommor
Pärnesso Affton widh Hamnel i Westphalen. Woro ock
icke mindre önsandes/at wij thenna tacksäjelse/ icke allenast
medh Munnen och Lapparna: vthan ock aff hiertat/och een
rättesinnigh Gudz wålgerningars betrachtelse giordt hadhom/
skulle thet vthan twissuel warit Gudhi itt behageligbit Tack-
offer/och een orsaak/at Gudh oss än offtare sådana wålger-
ningar bewisse.

Nw medhan så fromme Christne/oss på i henne daghen
såsom sagdt är/en stor obootligh stadhe/och olycka händt och
wedhersarin är/i thet wij för itt åhr sedhan/ haffuom mist wår
Allranådighasta och Höghetårbrande Konung och Herrg/år ock
Chrie

2.
Diem pñ
cum

3.
Diem
Gratiarū
Actionis

Habebi-
mus nunc
Diem lu-
ctus & la-
chryma-
rum

Aliud Ar-
gumentū
a minori
ad maius.

Christeligan och medh godh skäl förordnat/at wi på thenne daghen en Hiertans Sorgh och flagho dagh/ en jemmer och bedröffuelses Dagh hålla skolom/ til at beklagha thetta fallet in för Gudh/at wi H. G. Godheet så högde förtörnat haßuom/at han såsom nödhgat/haßuer oss ock medh thetta bedröffueliga fallet most hemsökia och straffa.

Gudhfruchtighe och rättssinnighe Barn/the flagha och gråta billigt öffuer theas fåra Föräldrars dödheligha fränfallande/aff hwilkö the thetta timeligha Liffuet/Födho ac flådher/ sampt een Christligh vptuchtelse/ medh flere wälgerningar nwit haßua/ ja så fast the än mista them först i Allerdomen när the nw fögha meer hielp och bißstånd aff them haßua vthan meer omaot och bekymber. Huru myckit billighare bör oss tå alla som boo och byggiom innan Swerighes Grensor/soria och beklagha oss Öffuer thenne wår önsfelighe/ Herres och Konungz Dödh och fränfallande/hwilken i sanning haßuer warit hela landzens och alles wåra troghne och hulle Fadher. Hwilkens Fadherligha omsorgh och bekymber om oss alla/oss allom nogh kunnigh och witterligh är. Han haßuer näst Gudh/medh sitt wakande ögha seedt vppå/huru wi haßuom mått/niuta Frijd och roligheet in om wårt Fädherneslandz Gränssor/ther medh hwar och en i sitt Stånd/haßuer kunnat säkert och trygde sökia sin födha och näring.

Han haßuer ock burit omwårdnat ther om huruledhes Korkior och Scholar sampt thet myrdigha Predicoembetet/haßua mått wara försorgde och widh macht hálne/ther igenom vndersäterna/icke allenast til förstånd och skickeligheet/til äbro och Dygd: vthan ock til Gudhfruchtigheet och Saligheet/haßua kunnat bliffua lärde och vnderwiste. Och huadh är thet som en Fadher haßuer kunnat bewiisa sin Barn/ thet then Salighe Konungen/icke haßuer gerna welat bewiisa sinom vndersätarom? Nu at thenne wår Fadher är oss ifrån taghen

slaghen/icke vthi sin höggha ålder/icke då alt war kommit til
Fridh och Sakerheet: vthan vthi sitt bästa skedhe/ då nu alla
saker woro på thet högsta drefne/och wij H. S. Mts. bis-
stånd och hielp syntes bäst haffua behoff: Thet är i sanning een
så sorgheligh och bedröffueligh ting/ at Stenarna i muren
och biellarna i Träsningen måtte wäl sucka och gråta ther
öffuer: mycket meer een förnufftigh Menniskia/som sig på
saken någhot förstå kan.

Nu huruledhes wij Christelighan här öffuer söria
skolom/ såsom ock hwadh wij ellies/ om thetta fallet tenckia
oc ther aff besinna skolom/behöffue wij aff Gudz ord på then-
na Dagghen låta oss låra och vnderwissa. Thet wij ock genom
Gudz nådh oss företagha welom/ther til brukandes en sådana
Text/som här til wäl tiena kan. Doch wele wij tilföra bi-
dhia Gudh then Allrahögsta/at han werdighas wille här til
förlåna sin H. Andes milderika hielp och bistånd/at alt måtte
skee Gudz H. Namn til åbro och priss/oss sielfsuom til nå-
ghon förbättring/ och wår högdtåhrade framlidna Konung
tikeen tåcl och berömligh åminnelse/ther til wij wele bruka
thet bönesätt som Christus Gudz Son sielffuer oss lärde haf-
wer etc.

Ad rem
propius.

TEXTUS. 1. Mach. c. 9. à principio ad v. 22.

I Medler tydh då Demetrius förnam/at
Nicanor medh sinom häär war slaghen/sen-
de han åter in i Judeam thessa två/Bacchidem
och Alcimum/etc.

EXEGESIS.

Wij hörom här Elskelighe och vthwalde i H. Kra-
nom Christo/at medh thesse ord bliffuer beskriffuit/itt
merkelighit slagh eller slachting/som är hållin i thet
Jud:

Summa
Textus.

Judeiska Landet/emillan R. Demetrii Höfhuismän Backi-
dem/och Gudz Folks första och regent then tappra och stridh-
samma Förstan Judam Macchabeum. Vthi hwilken Drabs-
ning han haffuer ock most settia Liffuet til/och är slaghen
worden.

Partitio.

Wätsinnighe åhörare/när man sådana Historier låser
eller hörer/ som äre om stoor Örligh och Slachningar/ pläs-
ghar man gerna giffua acht vppå och minnas någhra förnem-
liga omstendigheter/ ther aff man sedhan plåghar tagha och
b. hålla någhra Lårdomar/ sigh sielfssuom til nytto och förbät-
tring. Thet samma wele wij ock vthi thenna Historien gö-
ra: Nemlighe wij wele Först giffua acht vppå the omstend-
igheter/medh hwilka thetta Slaghet warder bestriffuit. Ses-
dhan wele wij tilsee hwadh Lårdomar ther aff kunna taghas.
Och sidst wele wij ock tilsee huru the lempa sigh och komma
öffuer eens medh närvarande låghenheet. Then Barms-
hertighe Gudh förlåne oss nådhena/ at wij thetta kunde göra
H. G. Mt. til åbro/ och oss sielfssuom til mycken förbättring.

P A R S I. *Textus per circumstantias explicatio.*

Pars i.
Textus.
per Cir-
cumstan-
tias expli-
catio.

Omstendigheterna belangandes medh hwilka thetta Slaghet bestriffes
äro thesse.

Then 1.	Första år tiden/ när thetta Slaghet är hållit.
Then 2.	Ar Rumet/ hwarest thet är skeedt.
Then 3.	Hwadh Herrar och Brigzöffuerstat thet haffua hållit.
Then 4.	Hwadh för orsaker the haffua hafft til thetta Brighet.
Then 5.	Hwadh för Rustning och Brigzfolk the haffua hafft.
Then 6.	Huru the haffua anstelt och ordinerat thetta Slaghet.
Then 7.	Hwilken som haffuer wunnit eller tappat.
Then 8.	Och sidsta/hwadh som effter thetta Slaghet är hende
Och skeedt.

Describi-
tur a. hæc
pugna.
i. A. Tem-
pore.

Om Tiden när thetta Slaghet är skeedt/står här altså:
Ther effter/i hundra och femtyonde åre-
na/etc. Hwar ifrån man thesse år rekna skal/nemlighe
ifrån

ifrån the Grekers Regemens eller Monarchies begynnelse/
kunne wij see aff thesse Books första cap. theu 11. versen the
så står: Och thenne Antiochus then Edle begyn-
te regera vthi hundrade sinnde och tretionde å-
rena aff thet Grekiska Riket. Thet år/ på thet året
effter werdenes Skapelse 3793. För Christi födelse 155. Ty
thet Grekiska Riket eller Monarchian begyntes på thet året
effter werdenes Skapelse 3638. såsom Machabeers böcker the
räkna. Och war H. N. Christus år född på thet året eff-
ter werdenes Skapelse/3947: (juxta Sethum calvisium.)

1. Mach. 70

A. m. A.
ante Ch.
N.

Gudz Folks Historia är thenna berömligha församling
aff then H. Skrifte nozhsampt kunnigh. Nemligan at
Gudz Folk/ Israels Barn och Judarna/ äro komne aff the
helighe Patriarcher Abraham/ Isaac och Jacob/ hwilke leff-
de widh 400. Åhr effter Syndaflodden hwar effter annan.
Jacob hadhe tolf Söner/ther aff äro komne the 12. Israels
Slechter. Thet år ock kunnigt aff första Mose Book/at Pa-
triarchen Jacob medh sina 11. Söner och thesas Barn til 70.
Siälur/ drogh in vthi Egypten til sin Son Jeseff för then
dyre tijdhen skull som war i Canaans Land/ther bleff han bo-
endes in til sin Dödh/och sedhan hans Barn och Barnabarn
til thes H. N. Gudh sende them Mosen och Aron/ och
igenom them vthförde Israels Barn vthur Egypten in vthi
Skneng. Ther wandrade the i 40. Åhr och leffde aff Him-
melst Brödh/til thes Gudh igenom Josuam förde them öf-
wer Jordans flodh in vthi thet förlossuade Canaans Land.
Såsom thetta alt vthi then 2. och fierde Mose Book och Jos-
ua Book fins beskriffuit. Vthi Canaans Land leffde the
vnder Domare någhot öffuer 300. år/til thes the begärade
och bekomo Konung öffuer sigh. Såsom thetta förmales vthi
Domare Boken och första Samuels Book. Sedhan be-

Historia
populi Dei
Nota ex
Genesi.

Exodo &
Numeris.

Judicium
& Samu-
elis

Regum &
Paralip.

Esdra &
Nehemia

Quo anni
tempore

II.
A Loco

Kommo the Konungar til Regenter/såsom K. Saul/David
Salmon/etc. Under them leffde the i 400. år någhot meer/
til thess the för sitt affgudherij/andra grossua synder och obetz
ferdigheet blesue bortförde i thet Babyloniska fengelsset/ther
moste the wara i 70. år. Såsom thetta år beskriiffuit i thes
ras Konunga Böcker och Chronica. Effter thet Babylonis
ska fengelsset/kommo the hem igen/vpbyggde Jerusalems Tem
pel och Stadh/medh andra Stådher och Byiar. Såsom
thetta år beskriiffuit vthi Esdra och Nehemia Böcker. Ifrån
thet the kommo hem ifrån Babel/in til thenna theras regent
Judam Macchabeum wore någhot meer än 300. år. Nu
i thenna tidhen är thetta Krighet fördt/och thetta slaghet stans
det som här om talas. Thet år som sagdt år/widh 155. år
för Christi tijdh.

Sedhan förmåls här ock på hwadh tijdh om året thet
är skedt/nemligan I then första Månadhenom/
Hvilken hoos the Judar kallas Abib. och swarar en Deel
emoot Mars månat hoos oss/och en deel emoot April. m/
så år tå thetta slaghet skedt om Wären/tå man största lusten
plåghar förwenta aff skönt wädher / och allahanda jordenes
grödha och fåghring.

II. Then andra Omstendigheten man plåghar achta/år
K B M E. Ther om står här så: Tå Demetrius för
nam at Nicanor war slaghen/sende han åter i Ju
deam thessa två/Bacchidem och Alcimum/Thes
sa drogho til Jerusaleem etc. Och tådhan til Ber
rheam/etc. Men Judas lågradhe sigh wid Laifa.
Här höre wij at thetta slaghet år stadt i thet Judeiska Landet/
på then wåghen wåster vth ifrån Jerusaleem ath Asdod/emel
lan the små Stådher Berrhea och Laifa. Thet år så gott som
mitt vthi Gudz folckz Arffueland och Arffrike / Thet Gudh
theras

theras Fadher lenge loffuat / sedh: n med mechtigh hand giffnit
och infatt hadhe / och the nro offuer itt twsende ar / att och
besitte hadhe.

III. Til thet tridhie / hwadh dro ta för Herrar och Krigz
offuerstar som thetta frighet föra och thetta slaghet hålla: På
then ena sidhan / står här / war Demetrius, Seleuci Son /
som en tidh hadhe varit i gislan vthi Rom / och war rynder
ther isrä / och nro war bliffuin Konung vthi Asien efter R.
Antiochum Eupatorem, Antiochi then Edles son / en
Hedning och Affgudadyrkare. Hans Krigzoffuerste war Bac-
chides en samma slä / och med honom Alcimus, en affelligh
Jude och offuerste Präst / såsom han beskrieff i then andra the
Machabeers book thet cap. 14.

På then andra sidhan / war then frimodighe och stridh-
samme Hielten Judas Machabeus, medh några beständigha
aff Gudz folck. Thenne Judas Machabeus war then Gud-
fruchtighe och redelighe Prästens Mathatiae i Modin son / aff
sin Fadher på thet ytersta förordnat til Judarnas Första och
Offuersta / hwilken ock try år för thetta slaget / efter offuer-
sta prästa linien war endat / war ock så offuerste Präst bliffuin /
såsom Josephus skriffuer i sin 12. book thet 17. c. Hwadh
för en frimodigh / lyckosam och serdeles Gudfruchtigh Herre
han haffuer varit / beskrieffes i thenna boken tilförena i thet
3. cap. aff begynnelsen och sidhan.

IV. Hwadh för orsaak haffuer varit til thetta friget och
slaget / förmåles icke. It i thetta capitelet / vthan sompt tilföre-
na. Nemligan först / haffuer varit orsaak theras affsal i
från then retta Troon och Gudztiensten / samt theras Hed-
niska och stygga leffuerne: såsom thenna orsaken förmåles i
thet 1. cap. a. v. 12. ad 43. ther så står: På then tydhenn
wore onde Män i Jsrael / och hölle folkena före och

B ij

sadhe

III.
A Belli
Ducibus
videlicet

Demetrio
1. Mach. 7.

Backide &
Alcimo.
2. Mach.
14.

Juda Ma-
chabeo.

1. Mach.
2: 66.

Josephus
Ant. 1. 12.
c. 17.

1. Mach. 3.

IV.
A Belli
hujus cau-
sis.

I.
1. Mach.
1. 12.

sadhe: Låter oss göra förbund medh Hedningarna här om kring/och tagha widh theas Gudztienst/etc.

2.
1. Mach.
1. 17.

Then andra orsaken war hoos the Konungar i Asien/såsom hoos Antiochum Epiphanem/at han icke wille låta sigh nöija medh sitt Land: vthan wille ock haffua Syrien och Egypten vnder sigh. Och på thet han måtte haffua Judas folket sigh thes hörsammare/påbödhan at the sel skulle antagha Hednist troos och Religion/såsom han och andre hans vnderfåtare hadhe. Ther om står i samma cap, then 43. v. Och Antiochus låt itt bodh vthgå öffner hela sitt Rike/at all Folk skulle enahanda Gudztienst hålla. Thet samma gjorde hans Son Antiochus Eupator, som man see kan aff thet 6. cap. then 58 och 59. versen/och then 2. Versen thet 11. cap. v. 3.

3.
1. Mach.
5. 7.

Then tridhie orsaken war/at then Afffellighe Prästen Alcimus beflaghade Judam Machabeum och sitt Folk hoos Konungen/at the woro honom olydighe i thet the icke wille antagha hans Ceremonier och Gudztienst/och wille ther med inhylla sigh hoos Konungen at han måtte komma til öffuersta Prästa embetet. Ther til ock Konungen honom settiawille.

4.
1. Mach.
19. Mini-
tio.

På andra sidhon war orsaken til Krighet/at Judas Macchabeus medh sin Fadher och Brödher/sampt andre rettsinnighe Män/inthet wille effter Konungens bodh wedhertagha Hednist Gudztienst: vthan wille hålla sigh widh Gudz lagh och Stadgar/som han them genom Moses giffuit hadhe. Thersöre satte the sigh vpp til at förswara sigh och then retta Gudztiensten. Såsom thenna orsaken förmåles i thet 2. cap. v. 19. På sadhe Mathatias früt vth: Om an all Land Antiocho hörsam woro/och hwar och en

en ifrån sina Fädhers lagh föllo/ och samptyckte
Konungens bodh: Så wil doch iagh och mina
Söner och Brödher icke afffalla ifrån våra Fä-
dhers lagh. Thet beware off Gudh före/ etc.

V. Then Femte omstendigheten är: Swadh för rust-
ning och Krigzfolk the haßua haßte på bådha sidhor: Ther om
står här så: Och Bacchides hadhe medh sigh thet
aldrabästa Krigzfolket som i Slachningen plä-
ghar stå på höghra sidhone/ Tiughu Tusend man
til Foot/ och Tw Tusend til hest/ etc. Men om Ju-
da och then andra Hären står så: Och Judas låghrade
sigh widh Paisa medh try tusende Män. Men så
hans Folk sågh at Fienden en sådana stoor macht
hadhe/ wordo the förstreckte och flydde bort/ så at
icke flere hoos Judam bleßue än otta hundrade
män.

Här höre wij nw at thet haßuer warit een ganßka olifa
Krigzmacht och Rustning. På the ogudhachtigha Hednins-
gars sidha haßua warit en stoor hoop och wäl rustat som ges-
iment wara pläghar/ nemligha 22000. Warachtigge Krigz-
män. Men medh Juda och Gudz folk haßua icke warit
meer än Ottahundrade/ så vthi hastighet församblade som
bidha torde/ the andre drogho sijn foos. Så at Fienderua
haßua warit meer än 27. emoot hwar och en som Judas
hadhe medh sigh. Ty oansedt the i förstonne wordo til 3000.
Lifwäl när när the förnummo at Fienden war så stark/ dro-
gho then ene hift then andre tijt/ så at mindre del n bleß/ qwar
til at sechta.

VI. Följer then sette omstendigheeten/ hwar the haßua
tsetta

V.
Quo ap-
paratu &
atmatura
pugna
commit-
titur.

VI.
Quo or-

dine &
modo cō-
grediun-
tur.

1. Judas
turbatus
suos ad pu-
gnam hor-
tatur.

2. Milites
ipsi Dissua-
dent.

3. Judas
Dissuaderi
sibi non
patitur. ar-
gumento.

1+

2+

Pugna &
congres-
sus ipse
describi-
tur.

thetta slaghet ordinerat och anstelt/ och thetas sammangång.
Ther om står här så: Då Judas thetta sågh/wardt
han bekymrat/ och sadhe i thenna sin ångest til
the qwar bliffua. Nu låter oss försökia om wij
Sienderna angripa och slå kunde etc.

Här höre wij nu först at Judas bleff någhot bekymrat
och wiste icke redheligha hwadh han skulle tagha sigh före.
Doch griper han til thet rådhet/ at han will och förmanar si-
na/ at the skola vp och slå til Sienden/ menar thet kunde ly-
ckas. Men hans folk rådha honom ther ifrån/ medh
thetta rådet: at the woro så fåå/ och Sienden så starck/ at
thet syntes omöyelighit/ at någhot goett kunna vthritta then
gången/ them syntes bättre wara/ at wika vndan thenna rec-
san/ til en annan tijdh/ at the kunde meer sterckia sigh.

Men Judas ogillar thetta rådhet/ och wil endeligha
fore/ och brukar ther til thesse skäl: först/ at wore thetas tijdh
kommen/ at the skulle döo: så måste thet wäl skee/ och woro
tå bättre åhrligha Döo/ än fly medh skammen. Woro och
icke thetas tijdh kommen/ som han wille sätta/ så bleffue the
wäl ock i thenna Fahren widh Liffuet. Sedhan brukar han
ock thetta argumentet/ at ingen legger gerna en skamfläck på
sin åhra/ nu woro thet sögha åhra/ vthan heller een skam/ at
han och the som så offta hadhe manlighen stått för sin Guds
lagh och sitt Folk/ och wunnit Segher/ skulle nu fly och icke
thoras bidha. Thersfore wille han thet ingalunda göra.

Sedhan står här ock hnu the ginge tilhopa: Och
Sienderna woro vppe och slogho sin ordan alt så:
The förste woro Skyttorna/ och the bästa Krigs-
männerna stodho först i speken/ resenärererna wo-
ro delade i två hopar/ etc. Medh thenna orden

drogho

drogho the til/medh stoore roop / och trumefande.
 Om Juda står här ock: Så lät ock Judas trumeta/
 och drogh til them och hölt ena Slachting medh
 them ifrå morgonen in til afftonen/etc. Här hö-
 re wij nw först/at the icke hassua went lenge effter hwar an-
 dra/hvilken som skulle slå först til: Vthan the hassua varit
 på bådha sidhor redho strax om morgonen/ och falla bådha så
 gott som til lifa til hwar andra. Sedan höre wij at the icke
 hassua rusat hwar på annan vthan ordning såsom hwar kom
 först åt/ vthan the hassua the giordt medh godt skick och godh
 ordning. Och til thet tridhie/at the hassua icke strax skildz åt/
 när the sågho at någhre bleffue särade och begynte falla/vthan
 the hassua hållie tilhopa hela daghen ifrån morgonen in til
 afftonen. Här hassuer varit arbete til at wäria sigh och slå
 ifrån sigh. Här hassuer gullit löpa och ridha i kapp/här hass-
 ua wankat tåte hugg medh stoort strij och roop. Här hassuer
 in thet giffuis tijdh at lösa maatsacken och äta middagz eller
 affton måletjdh/eller jettia sigh nidher at hwila: Vthan man
 moste här hålla vth then leken som begynt war hela daghen.

VII. Vthi then siwnde Omstendigheten beskriffues tå/
 hvilken som hassuer slaghet wunnit eller tapat/ ther om står
 här så: Tå nw Judas sågh at Bacchides sielff war
 på höghra handene / sökte han ther sielff til/ etc.
 Men tå the på wenstra handene thet sågho/styn-
 dade the sigh ock effter Judam/etc.

Här höre wij nw at när the een godh stund fechtat oc slagis
 hadhe/och Judas förmerkte hwar Fiendens Krigzöffuerste
 Bacchides war/ hassuer han sökt til honom/ och jaghat
 honom och hans folk på flychten/ men när the som på wen-
 stra armen woro/ thet sågho/ sökte åter the effter Judam och

E

hans

1. A pu-
gnantium
prompti-
tudine.

2. A pu-
gnandi
ordine.

3. A pu-
gnæ Du-
ratione.

VII.

Ab E.

ventu vz.

Quis vi-
ctor quis
victus fue-
rit.

Nempe,
hostes vi-
ctores

Judas vi-
ctus.

hans följie/moste så Judas wenda sig om emot dem/ och
wärde sig länge/så at många wordo slaghe på båda sidhor/
och omsidher moste och then tappre Hielten Judas M. settia
liffuet til för sins Gudz lagh/och för sitt folks frifheet oc wäl-
färd skull. Och bleff så segheren thenna gången hoos Gudz
folks Fiender/och Gudz folk tappade.

Objectio:
cur ita fa-
ctum.

Här må någhon säga: Hurw kommer thet til / at mes-
dhan Judas Machabeus stridher för een godh saak/och then
retta Gudztiensten/och Gudh haffuer offta hulpt honom til
förena/han haffuer offta förr medh liten macht nederlagt sto-
ra och mechtigha fiender och behållit segheren / hurw thet nu

Responsio

1. Propter
peccata
populi.
Prov. 28.

skulle gå så lå för honom? Ther til swarar man/at ther kun-
na wara många orsaker til/oss förborghade: Doch synas icke
olijft thesse kunna warit. Först/ folksens stora synder och hed-
niska lessuerne. En så sägher then wisse Salomon vthi ords-
språken thet 28. cap. För Landzens synder skull/war-
da många förändringar i Förstendömen / men för
theras skull som förståndige äro bliffua the lenge.

Esa. 3.

Och hoos Esaia i thet 3. Sij H. L. Kren skall bort-
tagga aff Jerusalem och Juda / starka män och
Krigsmän / Domare oc Propheter etc. En Jeru-
salem faller och Juda ligger omkull/effter theras
tunga och anslag är emot H. L. Kren / Så at
the hans Majestet Sghon emot stråffua.

2. Propter
adq cum
Romanis
etc.

Esa. 30. &
1. c.
Ios. 12.

Se-
dhan och/effter thet är Gud hi ganska misshagheligit/at man
söter och gör förbund medh the otrogna och ogudhachtigha/
och någhon hielp och vnsättning aff them förmodhar. Så
som man see kan hoos Esaia i thet 30. och 31. cap. hoos Ho-
seam i thet 12. c. och flerestädhes. Nu hadhe Judas sökt och
giorde förbund medh the Romare och Spartaner/ som står
tilföres

tilförena i thet 8. cap. Swilke ephrw redhellighe och beröms-
lighe the woro förwerdene: så woro the dogh Hedningar och
grossue Affgud hadyrkare/och bewijste Judomen ingen hielp.
Therfore gick thet sedhan in thet så lyckosampt medh Juda som
tilförena. Sedhan tyckes ock texten pefla vppå een annor or-
sack/at Judas hassuer thenna gången warit förmycket fram-
soß oc dristigh/at han medh så litet Golt/och så halff försagde/
waghade sigh emoot en så mechtigh hoop/ther han doch hadhe
rårum at vndwila/och thet emoot sina vnderhassuandes råd
och förmaning. Och tyckes meer hassua anseet een ringa nees-
sa som han kunde haffte ther aff/at han hadhe wist vndan til
bättre låghenheet/än någhot annat som hadhe meer warit til
betenckande.

Kan ock see (för thet Fierde) at Gudh hassuer the-
före welat låta Judam här falla/at han skulle wara androm
för itt Exempel/at the ock skola hassua ospaart at waghast
Liff för Gud; ord och sina vnderfåtare när så tilbårs. En
thet är Gudhi een behagheligh dienst/när HERRar och Off-
uerhes Personer hassua Gud; ord och thetas vnderfåtare så
fåra/at the ock wela waghast liffuet för them etc. Och thetta
wari nogh swarat til then insaghan.

VIII. Wij wile nu komma til then Ottonde och sidsta
omstendigheten. Nemlighan/hwad som ther på år hende/
sedhan thetta slaghet war stått och sedhes affgångit. Ther
om står här så: Då flydde the som qwar woro/och
Jonathan och Simon, fogho sin Brodheris Kropp oc
begroffuo honom i sina Fådheris griffe i Modin/
etc. Och alt Israels Folk sorgde öfuer Judam
i longan tydh/etc. Här höre wij nu huru thet år gån-
git effter thenna Slachtingen: Nemlighan 1. Först/at när
thenne Judarnas Förste och Öffuerste Judas Machabeus

1. Mach. 8.

3. Judæ
protervia
& confi-
liorū con-
temptus.

4. Ut alijs
exemplū
daret etc.

VIII.
A conse-
quentibus
& conco-
mitantib9.

1. Macha-
bei mili-
tes reliqui
fugiant.

2. Fratres
Judæ cor-
pus ejus
e campo
tollunt &
honorifi-
ce sepe-
liunt.

3. Totus
Israel Ju-
dæ morte
diu luget.

var Slaghen: så haffua the giffuit sig och flyte/som här
til än woro ostadde och lessde. Sedhen 2. står här at Judæ
Brödher Jonathan och Simon the haffua icke ock aff red-
hogha och håper het flydt: Vthan haffua bliffuit och waarde
sigh/ til thes the fingo theas Brödher dödha Lefamen aff
Plansen/togho honom medh sigh/och låto honom si dhan he-
dherlighen begraffua/vthi theas Fadhera graff i Modin:
vthan troiffuel såsom Personen förtient och wäl wärd war
medh stoor hedder och ähro. An til thet Tridhie står här/
at the haffua sorgdt och begrätt honom/ icke allenast hans
Brödher och Slächte: Vthan hela Jsrael/och thet swärli-
gha/ icke i någhra daghar: vthan i lungan tindh/ Klaghat och
sagdt: Ach at theen Hielten fallen är/ som Jsrael
bestyddat och Frelsathaffuer. Hvilket the ock wäl
måtte göra/ Efter thet han så myckit arbete/mödha och fahr-
ligheet för theas skull vthstāt/så myckit gott them beröist/och
nu på sidstone/ för alles theas wälferd och säkerheet skull ha-
dhe satt liffuet och thet käresta til.

An wille man widhare läsa/så står här meera hwadh eff-
ter hans Dödh är hende. Nemlighen/ at the ogudhach-
tighe och afffellighe begynnte åter bliffua wäldighe
i landena och gå ganska illa til/etc. Såsom thet plä-
ghar gemenligha tilgå när froma och Gudhfruchtigha res-
genter falla aff/så är thet ock här tilgångit/til thes Gudh åter
vpweckte them en weldigh Herre i stadhen igen/ nemligha
thenne Judæ Machabei Brödher Jonathan. Hvilken
åter togh saken manlighen före/och gjorde sitt Folk itt gott
bistånd/at the vnder honom åter emoot hedningarna wordo
förswarade. Som efftersöljande capitel beskriffua.

P A R S II. DOCTRINÆ.

Wele komma til thet andra och öfuerwägha hwadh wi
här vthaff funnom hafua til at lära och besinna. Och kunde
man väl här aff hwar omstendigheet flere lärdomar tagha/
doch wil man allenast en eller två the förnämsta ther aff thenna
löfligha församlinga fortelighan vppåminna.

I. Sålom först/aff Tjdhnen/at ti etta swåra Krighet och
stora slaghet är skeedt så longe sedhan/ nemligan widh 155.
år för Christi tjd/ och nu åro sedhan Christi Gødhelse 1633.
år förlopne: See wi tå at Kriah och örligh åro icke ny be-
gynne/vthan hafua ock wål rancat fördo dagz. Sålom icke
allenast thenna historia: vthan jemwål alle then H. Skriff/
och serdeles historia Böcker/och theslifest werdlighe historier
noghsampt betygga. Och skole wi förthenstul så mycket
mindre ther på oss förvundra/och otolighe funnas/ om wi vthi
wår tjd medh Kriah och Örligh wardom beswårade. Thug-
kommandes at Kriah och Örligh är ite syndastraff/och ther-
före såsom onskan och ogudhachtigheten emoot werdenes
enda förökas/så förökas ock straffet. Sålom Christus Gudz
Son hafuer thet oss flarligha förkunnat hoos Mattheum i
thet 24. cap. Ther hans lärjungar fråghade honom hwadh
tekn skulle gå för Jerusalems förstöring och för werdenes
enda: tå hafuer han så swarat. I skolen så höra Örlig
och ryckte aff Örligh/men thet är icke än tå strax
enden. Thet ena Folket skal reesa sigh vp emoot
thet andra/och thet ena riket emoot thet andra.
Nu så skole wi tå icke så högt ther öfuer oss förvundra/och
warda otolighe: vthan heller medh tolamodh vptagha hwadh
Gudh teckes oss vppå leggja/ betrachtandes hwadh orsaker
ther til åro/rettandes wårt lessuerne/och förwente/at HED-
ren Gudh gör ther på om sidher en godh vthgång sino Heligo

Hinc Di-
scimus

I.
Bella &
pugnas
non nu-
per capis-
se.

Eoq; mi-
nus mi-
randum si
nostro te-
pore fiat

Math. 24.

E iij

Nams

Nampne til åhro/och them Gudhfruchtighom til gogn och godho.

II.
Bella &
pugnæ nō
tantum a-
pud genti-
les & ido-
latras ge-
runtur, sed
etiam in
ipsa Eccle-
sia &c.
Confecta-
rium.

II. Then andra lårdomen haffue wij aff Numet/at thet-
ta slaghet är ståt icke longdt ifrån Jerusalem/mitt vthi Gud;
Folk; Urffland/Ther aff see wij/at Krigh och Slagh hållas
och skee icke allenest hoos them som äro hedningar och affgu-
dhadyrkare: vthan ock jemwål hoos Gud; Folk och vthi Gud;
Försambling. Sålom bådhe thet Gambla Testamengens
och Kyrkiones Historier i thet Nyia/ thetta Krighet förvthan
noghsampt witna. Thersföre skole wij så icke tenekia: Worom
wij Gud; folk/hadhom wij then retta Låran och Religionen:
si så bleffue wij icke medh så mong Krigh och Örligh beswår-
rade/tå kommo icke Fienden så offta på våra Grensor och
i vårt Land/och thet förhåriade och förderffuade: vthan
fast meer komma ihugh aff thenna och andra then H. Skriff;
Historier/at Gud; Folk bliffua ock offta medh Krigh och
Örligh heemsökte / och straffade / när the H. Erkan thetas
Gudh förtörnadt och ther til vpmålt haffua. Och thet skeer
icke för then retta och rena låran skull: vthan för thetas syn-
der och obootsferdigheet skull: Sålom wij aff then fierde om-
stendigheten widhare så låra.

Objectio
quorun-
dam stul-
torum.

Resp.

En part ometigha menniskior the Döma så: när wij
hadhe then gamla Troon/wij behölle the gamla Ceremo-
nierna/wij fröpom til fryho/wij köptom afflabreeff / wij
Dyrkadam the helighas afflessuor och belåten/wij brukadam
salt och Christninga klådhe widh doopet/wij brukadam wax-
lius och vphöyelsen/etc: Tå stoodh alt wål til/etc. Men se-
dhan wij fingom then nyia låran: (Så falla the Christi
Ewangelium som är then Äldsta låran.) Så haffuom wij
hafft Krigh och mång beswår. Them swarar man så: Om
thet än så woro/at wij hadhom meer beswår nw än tå/så wore
thet intet vnder. Ty sedhan Gudh haffuer låtit Predika för
oss

off sitt H. Ord och Ewangelium/och wij årom komne vnda
dan thet Påffuestka ofet och Tråldomen: så haffue wij gans
ska litet båttrat oss: vndantaghandes thet/at wij haffue bort
la. de thet grossua affgudherij/och många widhskerpeller som
vnder Påffuen wantade: vthan wij heller misbruke Ewan
gelij frijheet til allah anda sielfszwold oc säkerheet/såsom (thet
Gudh batre) Syyn går för segn. Woro för then skull inthet
så falsampt/om Gudh thesfore oss straffade/så wål som sitt
folk Judarna/etc. Zy then tienaren som weet sin Herres
wilia och icke gör ther effter/han är dubbel hugg werd.

Men så är thet een vppenbara osanning/at thet stodh
båter til hoos oss så wij hadhom then Påffuestka läran/ån thet
står nu til. Then som wil wetat/han läse våra egna Swens
ska Chronicon/huru thet tilstodh i K. Albrechts tijdh/i K.
Erichz aff Pomeran/i K. Christophers aff Beyeran/och jem
wål sedhan i then onde K. Christierns tijdh/så skal han
görlighan förnimma/at ehuru beswärlighit thet sedhan är
tilgångit: så haffuer thet ån så på then tijdhen varit myckit
werre ock beswärlighare at lessua. Och är så ledhes icke
then rena läran eller Ewangelium orsaken til Krigh och blodz
vthgiutelse: vthan ther finnas andre orsaker til. Som wij
strax så höra.

III. Til thet Tredie/at thesse Hedhniße Konungar/An
tiochus och Demetrius, medh thesas Krigzmacht/befrigha
then Gudhfruchtigha Judam Machabeum och Gudz folk/
wiliandes twinga them ifrån Gudz lagh och then retta Gudz
tjensten til sitt affgudherij och wilfarelse: Ther aff see wij
at thet är icke nytte/at Affgudhadyrkare/och the som haffua en
falsk Religion/the wila then ock så androm påtrugha och
twinga. Zy om the kunde medh Gudz ord och godh skal be
wijsa at thesas Troo wore sann: så behöffde the icke medh
wold och Tyrannij androm then vppå twinga/hon bleffue
wål

Correctio

III.

Non no
vum esse,
hæreticos
& Idola
tras velle
alios ad
suos erro
res ample
ctendos
cogere.
Qua in re
iniquè a
gunt. Ra
tiones.

Tertullia-
nus.

Lactantiu

Non itaq;
miru Tur-
cas & Pon-
tificios id
facere.

Veram,
Religionē
gladio pos-
se defendi

wäl annars trodd och antaghen. Inthet läser man at Judas Machab. eller någhon annan aff Gud; Folks Förstar eller Konungar/ haffuer någhon tijdh welat tru ha Hedningarna til sin lära. Israels Barn hadhe wäl befalning til at intas gha Canaans land/men icke til at trugha the Cananeer til theras Troo. K. Dawid/ K. Salomon haffua rezerat widha öffuer mång folk/ the haffua thet icke heller giordt. Inthet haffuer helier wår HARE Christus vhsendt sina Lärjungar medh then befalningen/at the skulle antingen si. Iffue/ eller öffuertala andra til at trugha noghon medh wold at anama hans lära /ey heller haffua the thet giordt. Vthan Christus Gud; Son befaller them gå vth i hela werldena och Predika Ewangeliu/ etc. Then Gamble Rytiones lärare Tertullianus sagher: *Sed nec Religionis est cogere Religionem, quæ sponte suscipi debet, non vi, cum & hostiæ ab animo lubenti expostulentur.* Thet samma sagher Lactantius: *Non est opus vi aut injuria. Quia Religio cogi non potest. Verbis potius quam verberibus res agenda est, ut sit voluntas.* Nazianzenus och Hilarius sammaledhes. Nu så är thet icke vnder/at Påffuen och Trucken/hwille icke äro Christi vthan then grymme Antiochi effterföliare/i thenne dagh/ medh Sward/ medh moord och barnd wela theras Troo och Gud; dienst vthwidga och ondrom påtrugha. Thet aff är ock lätt nogh til at döma/ hwadh the haffua för Troo och Religion/nemligan een Falsk och afgudhsk Religion then the inthet medh Gud; ord funna bewissa/etc.

Men åter thet aff/at then Gudhfruchtighe Judas M. förswarar sig och sin retta Troo och Gud; dienst medh Swerdet/haffue wij then lårdomen/at wij medh wår Christeligha Öffuerheet måghe wäl föra Krigh til at förfehta och förswara then rena låran/men icke androm henne medh wold vppå frengia.

Wi

Widhare/at Alcimus här/som war en Jude född/ther til medh en
 Öffuerste präst/ för Konungens gunst skull/war affsallen/smictrade m
 Konungen/och gillade/at Hedniska Sedher och Öffningar skulle infö-
 ras i thet Judeiska landet och Jerusalem: Så wäl som många andre
 thet samma gjorde/och kommo sedhan medh Konungens frigsmacht/
 och wille sådant i werket ställa: Läter see at thet är icke heller nytt och
 sällsamt/at store Gunkar andelighe och werdlighe/vthi försölielse tiidher
 eller öf för werdlighe ähra/Säkerheet/feta præbender och stora För-
 läningar skull/falla aff ifrå then retta Religionen, eller thet thet
 icke wela hetas göra. Vnder then prætext at the willia hålla m thetas
 laghlighe öffuerheet emoot the rebeliska/ them sedhan medh andra på
 thet högsta försölia. Så är tå icke så stoort vnder/ at i wår tiidh nå-
 ghra högga Herrar/Förstar/ Gressuar och Öffuerstar/ som sånas haf-
 ua warit Eucheriske/haffua bifallit Kaysaren / vthi hans tiensst lätit sigh
 bruka/oss til at bekrigha och försölia / på thet the thes mera hyllest och
 framstegh hoos Kaysaren och the Påwesta måtte bekomma. Men
 huru thet haffuer lyckas medh them/ haffuer försarenheten redho giffuic
 t. Ikenna/ the andre och öffrighe maghe aff the framfarnes stadha sigh
 retta. Wi skole öffuer sådant in thet förarghas: Vthan bliffua sta-
 digt widh then kenda Sanningen/ vthi all mootgång och försölielse: We-
 tandes at alle Wammeluter och Affselliingar/the som icke än haffua fått/
 the så wäl i sin tiidh medh theme Alcimo thetas förtienta lön. Men
 then som hårdar vth til endan han warder Saligh. Säger war
 Nere Christus/Matth. 24.

IV. Wille man nu aff then Fierde Omstendigheten/hwil-
 ken war vprepetarat aff the förra Capitelen/ see til hwadh or-
 saker haffua warit til thetta Krighet och blodigha Slaghet:
 kunde man icke obilligt ther aff döma/hwadh orsaker äro til
 annor Krigh och örligh. Och oanseet the kunna wäl icke
 altidh wara the samme: Vthan skundom een/skundom then
 andra: Så är tå likwäl gemeent såsom wi här see/een/och
 wäl then största orsaken til Krigh och blodz vthgiutelse/Wien-
 nistornas margfalligha Synder och öffuerträdheller/treest-
 heet och olydna emoot Gudh/hwilke på thetta och annor sätt

D

moste

Tertio,
 Nec no-
 vum, ma-
 gnos in-
 terdum
 viros tem-
 pore per-
 secutionis
 a vera Re-
 ligione
 deficere,
 eandemq;
 postea
 persequi.
 Idque si
 nunc fiat
 minus mi-
 rabile.

Admo-
 nitio ad
 constan-
 tiam.

Matt. 24:

IV.
 Quæ cau-
 sæ Bello-
 rum.

I. Homi-
 num pec-
 cata.

Lev. 26.
v. 28.
1. Mach.
11: 12.

2. Diabo-
lus.

3. Ipsorum
hominum
malitia.
1. pet. 5.

Exdem
causis sunt
Bellorum
nostro
tempore.

moste straffade warda. Sâsom elliest bewissas aff then 3. Mose Boof thet 26. cap. och then 5. Boken thet 28. cap. Ty så står ock här i thet 1. cap. v. 12. På then tidhen wore i Jsrael onde män/etc. & v. 16. The hölle sigh som Hedningar / och woro plat förstockade til at be-
driffua all skam och last.

Sedhan så är ock Diäffwulen een orsaak / som vpwecker tyranner / oroligha och blodhtörstigha menniskior / som medh sin låghenheet inthet wela eller kunna wara til fridz / vthan stå effter andras Land och godz / etc. Och ther medh koma Krigh oc Örlig tilwägha. Sâsom thene Demetrius hadhe Land och Riken nogh / likwål kunde han inthet wara til fridz / vthän wille ock ther til vnderkuffua sigh Egypte och thet Judeska Landet.

Och til thet Tridhie / så äre ock onde och wanartighe Menniskior sielffue orsaken til at the haffua Krigh. Ty sâsom Dieffwulen är icke nogh / at han är vthkastat aff himmelen och fallin vthi een Ewigh fördö-
melse : vthan han går om fring sâsom itt rytande Leyon / och söker hwem han kan förderffua och så medh sigh vthi pinorumet : Så äre ock alle hans tienare och anhang til sinnes. Them är icke nogh / at the sielffue äro försörde och bedraghne vthi wilfarande och fördömeligha menin-
gar : vthan når the icke medh godho kunna locka och bedragha andra i sin mening : Sii så wela the thet vthretta medh macht och wold. När så andre icke wela eller kunna thetas lögn och falska inbillingar gilla och
wedhertagha / Sii så bliffuer Krigh och Örlig vthaff. Så haff-
uer bådhe thenne Demetrius och hans Antecessores the Antiochi giordt. The haffua welat twinga Judarna til thetas Hednistä och
affgudiska lära. Ther emoot Judas Machabeus medh flere Gudh-
fruchtigha sigh vplagdt och vpsatt haffua. Thesse samme äre ock or-
saker til thet krigh wi i vår tidh haffuom. Wåra och våra fienders
the Påswestes grossua Synder och Öffuerträdelsor. Dieffwulens
Mordgirigheet / the Spaniers begäran och ärrå til at widha regera.
Och at the Påsweste wela twinga oss til at wedhertagha thetas Affgu-
dheri och menniskio stadgar. Ther emoot wi och vår Christeligha

Öffuer

Öffuerheet oss medh godh skädl vplegge och försware. Och wole icke låta oss vppåtrengia theas lögn och bedrägheri/ ther igenom wi medh them måtte ewinnerlighen förtapade warda. Och thesse äro som oss rastlörsakerna til krigh och örligh.

V. Och VI. Aff then Femte och Sette omstendigheten at thesse Krigzöffuerstar Bachides och Judas M. medh godh ordning och gott öffuat Krigzfolk/ oansedt olika starcke falla til hwar andra/bliffua alle Öffuerhees Personer och Krigzbesäl påminte/at thet är icke nogh at skriffua vth och samla i hoop itt stoort taal medh ynglingar och oöffuade Soldater och Ryttare/och låta them sedhan liggia i Stådher och på Landet i borghelågher/til at dricka och fylla sigh och vthgåsta undersåterna/och sedhan tå the skola emoot Fienden/föra them an oöffuade vthan förstånd och ordning/såsom en hoop får til slachtebenken. Så går thet icke mycket wäl til. En

Krigh föras meer medh förstånd än medh macht/lärer Salomon i ordspråkz Boken i thet 20: och 24. cap. Men/thet Gudh bättre/en part Officerare, the äro meer besymbrade huru the skola föra monga Soldater i Krigh/huru the vnder äckstilligha Prætexter och swepesaker kunna få theas Penningar til sigh/än the bekymbra sigh ther om/huru the bliffua öffuade i Krigzsaker/huru the kunna föra them wäl an/och huru the kunna föra them wäl hem igen. Therefore så går thet så öffta för them som the äro öffuade til.

VII. Til thet Siunde/at Judas Machabeus här medh sitt folk/oansedt the hadhe een bättre saak til at Krigha före än Bacchides och hans hoop/likwäl tappar och warder slaghen/thet låter see/at the icke altijdh winna som haffua een rätt saak til at stridha före: vthan thet hender ock wäl stundom at the tappa för andra orsaker skull. Och then ogudbachtighe öffuerfaller then rettferdigha som Habacuc talar i sitt första c. v. 4. The som eclake äro/bliffua theas rooff som än nu ar-

V.
Magi-
stratus &
Duces su-
os milites
exerceat.

Prov. 20:
18. & c.
24. 69

VII.
Non se
per victo-
ria sequi-
tur melio-
rem cau-
sam.
Hab. 1.
v. 4.
Hes. c. 2:
21: 24

Exemplo
Pompei &
Cæsaris

Ratione.

Psal. 37.

2. Confilia
subditorū
& totius
communi-
tatis non
spernēda.

ghare åro/ såsom Gudh hotar sitt Folk hoos Hesech. i thet 7.
cap. v. 21. & 24. Vthi thet Rømersta Krighet emellan
Pompejum och Julium Cæsarem, dömdo alle at Pom-
pejus hadhe een bättre saak än Cæsar. Ty han strjdde för
Stadzens antaghne/ gillade och lenge brukade Regemens
form och ordning/ och hadhe måst hela Rådhet och Stadhen
medh sig: Men Cæsar gjorde ther emoot/ och wille komma
til Borgemästare Embetet emoot gillat ordning. Likwål want
Cæsar och Pompejus tapade för andra orsaker skull. Ther-
före såsom man icke bör döma en wara Gudhfruchtigh eller
ogudhachtigh/ aff ens timeligha lycko och medhgång/ eller o-
lycka och mottgång. Förty Gudh aghar och rijsar offta sina/
och låter the ogudhachtighom en tidh haffua framgång och flo-
rera/ såsom ibla d andra then 37. R. Dawidz Psalm oss vp-
på minner: så skall man icke beller aff lyckan eller vthgången
i Krighet altijdh döma om saken/ hwilken som bättre eller
sembre saak haffuer at Krigha före. Såsom wij här see/ at
Dansett Judas M. medh Gudz folk som stridde för Gudz
lagh och then retta Gudztiensten hadhe een bättre saak än Ba-
chids/ som henne wille förleggia/ likwål moste han tappa och
settila liffuet til: vthan twissuel för andra orsaker skull/ som i
Textens förklaring bleffue omrörde. Kan ock see at folket
förlåte sig myckie på Jude frimodigheet/ och förra lycka och
framgång/ meer än på Gudh/ therföre wille Gudh tagha ho-
nom them ifrån/ och låta see/ at han ock igenom andra kunde
hjelpa them. Såsom han sedhan gjorde igenom the andra
hans Brödher. Och för hwadh mera orsaker som förr åro
indraghne.

Ther aff at Judæ Machabeo, går så olyckosampt/ tå
han sine vnderhaffuandes råd och förmaning inthet effter-
följer: vthan meer sitt eget sinne och hussuudh/ skole alle öf-
werheez Personer Andelighe och werdzighe lära/ at the icke
sa

så ringa skola achta theras vnderhassuandes Råd och betens-
 fiande helst när alle eendreghteligha giffua itt Råd. En oan-
 sedt thet är wäl inthet alltidh sannast och bäst thet som then
 större deelen rådher och dömer: Therfore ock Gudh hassuer
 förbudhit i sin lagh/at man icke skal fölia hopen effter
 i thet ondt är. Exod. 23. Så är thet likwäl icke omsys
 sagdt/*Vox populi vox Dei*, och *Plus vident oculi quam oculus*.
 Flere Sghon see meer än itt. Och hela Foltens röst är så
 som Gudz röst. Then wisse Salomon sagher i ordspråken
 thet 12. c. Enom dära behaghar hans sedh wäl:
 men then ther rådhy lydher han är wiss. Och
 Syrach. i thet 33. c. En förnuftigh man förachtar
 icke godh rådhy/etc. Gör inthet vthan rådhy/så an-
 grar tigh icke sedhan thet giordt är. *Sub sordido pallio*.
 lo &c. An ther aff at Judas Machabeus som så offta hadhe
 wunnit tilförena/och beståt sigh/jemwäl vthi så stora och stör-
 re Fahrligheter än thenna war: Moste likwäl här omsidher
 tappa och settia liffuet til: lærer oss/at om lyckan går medh
 oss til en tidh/eller (thet rettare sagdt är) om Gudh hielper
 oss en och annan gång vthur nödh och Fahrligheet: så skal
 man icke ther aff bliffua för dristigh och framsof/ och tenckia
 at thet skal så alltidh gå: vthan man skal icke thes mindre al-
 tidh wara achtsam/inthet giffua sigh fördriupt i fahrligheten/
 när man annorlunda kan giörat: vthan man skal alltidh fru-
 chta Gudh och bidhia honom om hielp och bistånd/hassua sina
 saker i godh acht/ och see til at wij icke medh wår dristigheet
 försöke Gudh/thet är honom inthet behagheligit: En han
 wil at wij bredhe widh een wiss förtröstning på honom skolom
 bruka the lofflighe medhel som äro förhanden til at hielpa oss
 medh/och jemwäl medh vnderstundom til at wika vndan/när
 wij seem at thet så högd behöffues. En såsom thet gemena

Præoccu-
 patio

Exod. 23.

Prov. 12.

Syr. 33.

3. Ex pri-
 oribus suc-
 cessibus
 non nimi-
 um au-
 dendum

Deut. 6.
 Matth. 4.

Exemplo
Davidis.
2. Sam. 18.

språket lydhert: *Qui amat periculum perit in eo. Fortuna vitrea est, dum splendet frangitur.* R. David war en lyckosam Konung/hadhe vthi många färligheter wunnit och ståt sig: Likwål när hans folk rådde honom i thet slaghet medh Absalon/at han icke skulle i eggen Person wara medh/för then fahra som war på färde/lydde han thetas råd/och wardt behållen. Såsom förmåles i then 2. Samuels Book thet 18. c.

VIII.
Discimus

1. Duce
exercitus
occiso aut
capto, ex-
ercitus
plerumq;
fugit.

Exempla.

Confecta-
rium.

2. Occiso-
rum cor-
pora tol-
lenda &
honeste se-
pelienda.

VIII. Aff then Ottonde och sidsta Omstendigheten/nem-
lighan hwadh som effter thetta slaghet och Judæ Dödh är
hendt: haffue wij thesse saker til at merckia. Först ther aff/
at tå Judas war slaghen/flydde hans folk som än nu leffde
och stodho sig/see wij huru gemeenlighan tilgår/når Krigz
Öffuersten och regenten faller/eller någhot widhkommer: Så
plågha sellan the gemene stå sig: vthan the moste ock tå
setti a liffuet til/eller fly. Ther på haffuer man mång Exem-
pel. När Goliath war slaghen/flydde the Philisteer, när
Saul och Jonathan woro slaghe/flydde the Israeliter/når
Holefernes war dödh/ flydde hans Krigzmacht. Skola
för then skul the som andra i Krigh regera/och på hwilka he-
la saken måst henger/see sig thes bättre före/medhan aff the-
ras fall icke ringa skadhe och färligheet plåghar fölia.

Sedhan ther aff/at Jonathan och Simon, Judæ Mach.
Brödher/icke låta hans Dödh a Lefamen liggia och komma
fienderna i hender: vthan wåghat til at tagha honom vp/fös-
ra honom aff/och låta honom hedherligha begraffua/giffuer
allom tapprom Krigzmännom then påminnelsen/at enär så
hender at thetas skalbrödher eller Öffuerstar falla i stridh/
skola the icke som andra harar och rågetter strax fly ther ifrån/
och låta thetas Kroppar antingen aff fienden försmädeligha
trachteras/eller aff wildiwor och Fogblar förtåras: vthan
heller wågha ther någhot före/at the kunna få them sin loos/
och

och låta them åhrligha begraffuas/ helst them som ridders
ligha fechtat/ och medh theas förra ostraffeligha lessuers
ne thet förtient haffua. Ther på haffua the icke allenast
thetta Exemplet: vthan ock hoos the Borghare i Jabes i
Gileath. hwilke/ såsom wij låse vthi then Första Samuels boof
thet 31. c. Och then förra Boken aff Ehrönican thet 11. c.
När K. Saul och Jonathan i Krigh woro slaghne/ och thes
ras Kroppar aff Fienden bortförde til Bethsan och vpheng
de på muren/ haffua the om nattena waghaf sigh/ draghit til
Bethsan/ taghit them nedher/ och låtit them åhrligha begraff
uas. För hwilket K. Dawid them sedhan höghelighan be
römer/ som wij låse i then 2. Sam. Boof thet 2. c.

Til thet Fridhie/ at Israels Barn icke falla någhra
owissa/ fast mindre någhra lettferdigha och wrongwijsa Do
mar/ om theas Förstes och Regens dödh: och säya: hadhe
han lydt råd/ hadhe han icke varit så framfot/ etc: Så ha
dhe han wäl bliffuit behållen/ eller: Then som elskar fahrli
heten han bliffuer ther vthi/ eller annat sådant/ som lättfer
dighe menniskior plägh: wara til at döma om sådana fall:
vthan the befalla thet Gudh/ och heller klagha sigh ynkelighan
at the en sådana weldigh och berömligh HERR och Förste
så hastigt mist hadhe: Thet skal ock låra och påminna oss/ at
hålla våra domar tillbaka/ icke allenast vthi sådana högha Her
rars hastigha fränfall/ som vthi Krigh emoot theas fiender
warda slaghne: vthan ock om andra menniskior/ som ige
nom någhot theas förseende synas wara kompne om liffuet:
vthan förhoppas thet bästa om them. En menniskian
setter sigh wäl sina waghaf före/ men Herren alle
na giffuer at the haffua framgång/ sågher Salomon
i ordspråken thet 16. c. v. 9.

The äro icke alle fördömda som igenom någhot hastigt
för=

Exemplo
presentis
civium.
Jabes Gi
lead.

1. Sam. 31.
2. Par. 11.

2. Sam. 2.

3. De obi
tu in Bel
lo caden
tium non
temere
aut fini
tre judi
candum.

Prov. 16.

Ratio &

Exempla:

Abelis.
Gen. 4.

Uxoris Lo
thi. Gen.
19.

Simsonis.
Judic. 16.

Jonatha-
ni.
1. Sam. 31.

Josias.
Paral. 34.

4. A Belli
Eventu de
confilijs
non judi-
candum.

David. 1.
Sam. 17.

Jonathan
1. Sam. 14.

förseende äro omkomne/om the elliest haffua leffuat Chris-
teligha. En thet hender ock så mångom Gudhfruchtig-
ghom/om hwilkas saligheet man inthet bör twiffa. Then
rettferdighe Abel lät sig öffuertala aff sin Brodher Cain/
at han folde honom vth på marken/och bleff ther aff honom
dräpin. Then Gudhfruchtighe Loths Hustru/såg tilbaka
emoot Engelen förbodh tå hon gick vth aff Sodom/och bleff
wend vthi een saltstodh. Then starke Simson försåg sig/ at
han vppenbarade een Qwinna hwar vthi hans starckheet stod/
bleff therfore fången/ Och honen på honom vthstangne/ moste
död i thet han hempnades på sina Fiender/och ryckte omkull
theras Affgudhakeria/ther the woro församblade vthi/rä-
fnas likwål ibland the heliga. Then Gudhfruchtighe Jo-
nathan folgte sin ogudhachtighe Fadher K. Saul i stridh/
bleff medh honom slaghen/men icke fördömd: K. Josias
drogh ock vthi ett onödigt Krigh/bleff Dödh skutin/såyes lik-
wål i skrifften wara santat medh fridh til sina Fadher/och fick
inhet see then olycka som hans Barn och vnderfattare öffuer-
gå skulle.

Sedhan så skal man icke döma aff vthgången huru
wijslighe een saak är företagen. Hadhe Judas här wur-
nit segher och bliffuit ofskadd/tå hadhe hwar man wål dömd
honom haffua giordt wijslighe: men sedhan han tappade/är
icke så lätt ther om til at döma. Han hadhe wål tilförena
wåghet så stoort/och thet haffuer lyckas honom. Dawid
wåghade wål så myckit/tå han obewäpnat gick emoot then
floora och wål bewäpnade Philisten/och thet lyckades. Then
Gudhfruchtighe Jonathan wåghadhe medh sin Wapnedra-
ghare stelfannan falla in vthi the Philisteers låghre/och slogh
Fienden på flychten. Han warder berömd. Hadhe annor-
lunda gått/kan skee han hadhe bliffuit hällen för en öffuer-
dådigh selfspilling. Så bör oss för thenskul icke lättferde-
ligha

deligha döma om them som falla för theras Fiender/ om the
hassua wijsligan eller owijslihan gripit Fienden an: **B**
than hassua the warit Gudhfruchtighe och besalt sina stål i
Gudz hender/ så äro the wäl behålne: hassua the någhot för
seedt sig/ så är thet mennisklighit/ och medh andre theras feel
aff Gudhi för Christi skull til iussit och förlåtit. **T**hen **H.**
Bernhardus sagher merck lighan i sin Sermon ad milites
Templi c. i. *Sive in Lecto sive in Bello quis moritur, precio-*
sa erit sine dubio mors Sanctorum ejus. Et ibidem, *Ex cordis*
nempe affectu, non belli eventu pensatur vel periculum vel vi-
etoria Christiani.

Bernhardus

Sidst och yterst/ther aff at Gudz folk så hiertelighan ock så lenge
beklagha theras Förstes och Regens hasteligha fränsall/ skole wi wara
påminne/ om thet wi offra höre wihi Lufpredikningar/ nemlighan at wi
skolom söra och begråta the dödhä efter sem hwar och en warit hassuer.
Såsom wi i begynnelsen hörde aff Syrach i thet 7. och 38. cap. **D**äst
skole wi thet göra/ när Gudh fallar ifrån oss Gudhfruchtigha och För-
ständigha Regenter och förmån/ Andeligha och werdyligha/ aff hwilkes
förständigha råd och Regering wi hassuom nutit Fridh och mått wäl/
wi hassuom hassit Gudz ord och underwisning til Saligheet. **E**n ige-
nom och effter theras fränsall plåghar gement saast annorlunda och illa
tilgå. Såsom ock thenna Historien beynghar.

5. Mortui
lugendi.

Syr. 38.

Och thet skole wi icke göra för itt sten och sedhwenion/ en dagh
twoå eller tree; wi han aff alt vårt hierta/ och thet i longan tidh. **S**å-
som här Gudh folk hassua gjorde. **E**n man får icke alldh strax en så-
dana regent igen. Tyranner och ogudhachtighe/ som sötia theras eghen
fördeel/theras wellust och godha daghar sinnas wäl många. **W**ien the
fromme och rettsinnighe som elsta theras underhastuande/ alldh sötia
och främia theras wälferd/ ienwäl medh sin eghen skadha och liffa sahr-
ligheet/ the äro såå.

Hæc a f
præsentē
statum
applicata
non repe-
rientur
multū dis-
similia. E-
tenim.

P A R S. III. Applicatio ad Præsens.

Wär wi nu/ wi hwalde i Herranom Christo/ wele lifna och ien-
föra thenna Historia medh wår tidh och närwarande låghen-
heet: så skole wi finna at thet ena skal wara thet andra icke
ingen alust.

E

E

Ut ante
Christi ad
uentum in
carnem
præter cæ
teros, An
tiochus E
piphanes
populum
Dei affli
xit.

Dan. 11
& 12.

Sic no
stro tem
pore, ante
secundum
Christi ad
uentum
ad judici
um Anti
christi gille
Magnus
Papa Ro
manus Ec
clesiam
Christi af
figit.

Så som på then tjdhen/nemligan någhre hundra
år för Christi tilkommelse i fdt: t/effter som Daniel Prophe
ten/så wäl som om wår tjdh longo tilförena Propheterat ha
dhe/förvthan många andra Secter och tyranner som pläg
de Gudz folk: så haffuer varit then namnfunnighe och o
menniskelighe Tyrannen Antiochus Epiphanes, eller then
edle som han kallas. Hvilken haffuer wa it een figur eller
affmålning til Antichristum eller Påffuen i Rom/ som i
wår tjdh widha och mechtigt regerar. Thenne Antiochus
haffuer icke låtit sigh nöya at han hadhe medh wäld och list sät
Regementet öffuer Gudz folk Judarna/för theras synder
skull/at han rådde öffuer theras Liff och godz/han fick ther
medh lagha och ordinera effter sitt behagh: vthan han haff
uer ock taghit sigh före/at wilia rådha och regera öffuer the
ras Troo och Samwet. Zoogh sigh förthen skull före at
wilia trugha och twinga Judarna ifrån theras lagh och
Gudztienskt/och wille at the skulle antagha hedniska sedher och
religion/och alla the som thet icke wille göra/them förfolgde
han medh Krig/ Mord och Bran/såsom the Machabeers
Böcker noghsampt beskriiffua: Altså haffuer ock i wår tjdh/
emoot then andra Christi tilkommelse til at döma Lessuan
des och dödh/syndenes Son/förtapelsens Barn/then store
Antichrist? Påffuen i Rom/som medh Antiocho Epipha
ne haffuer varit affmålade/taghit sigh före medh wäld och
list i Gudz Församling at rådha och regera/ icke allenast medh
swerdet: vthan ock medh sine stadgar och Decreter öffuer
Menniskior nas Troo och samwet. I thet han lærer/at hwil
ken som hans bodh och stadgar öfuerträdher/han syndar emoot
samwetet/och gör större synd/an then som Gudz bodh bryter.
Så til Exempel. Then Präst som emoot hans stadga tog ho
sigh een Ehta hustru/han syndade swårare/an om han hadhe
någhra Concubiner och bijsläperstor/och måtte icke lidhas i
Prä

prästaembetet. Itē om en råfåde åta fött på thetas faaste dag/
 wore thet större synd/ån på en fräselig fiska måltidh dricka sig
 itt gott rws vppå. Item/om man på en thetas lätthelghedagh/
 toggo sigg någhot lekälighit arbete före/woro thet större synd/
 ån han bedressue dråap eller hoor. Oc the som thena hans låra
 och menniskio bodh icke haffua welat antagha/the haffuer han
 förfolgd med Krigh/Mord och Brand. Sålom then hispa-
 niske *inquisition*, thet gräseligha mord i Parijs/och thet ne-
 dherlenska och Tyska Krighet nogh betygga. Serdeles haff-
 uer han thet giordt sedhan Gudz ord och Ewangelium genom
 then dyre Gudz Mannen D. Lutherum kom i Livset igen/
 ther igenom hans lögn och bedrågherij år werdenne funnigh
 och vppenbar worden. Så at han icke heller haffuer skont
 vårt låra Fädhernesland Swerie/vanseedt thet år langt och
 widha offläghet ifrån Rom och Påffuens Säte. Vthan
 han haffuer igenom sina Stöffuare och spyflughor the Je-
 suviter så widha bracht/at ock/ellies thes förvthan berömligh
 och höghloffligh i åminnelse R. Johan then 3. haffuer be-
 gynt holla medh honom/och haffuer effter hans behagh låtit
 författa een ny meßeboof/then the kallade *Lithurgiam*, hwilken
 icke så förtekt/vthan nogh vppenbarlighan Påffuens wilfas-
 relse och swordegh inneholt/och then welat Gudz Försambling
 här i Riket medh ondo och medh godho vppå trengia. Så at
 hwilken som thenna *Lithurgian* icke wille antagha/han moste
 bliffua aff medh sitt vnderhåll/med sitt kall och Embete/settias
 i Fængelse/eller m3 hustru och Barn dragha i Landzflychtig-
 heet. Han haffuer ock så widha bracht at samme/R. Johan
 haffuer låtit vptuchta sin åldsta Son och arffuinga til Rikee
 R. Sigismundum i then Påffueska låran/at han thes heller
 skulle bliffua antaghen til Konung i Pålant/medhan han på
 sitt mödherne war aff then Konungliha slechten i Pålant.
 Och sedhan samma Påffueska wilfarelse hijt in i Riket medh

Praesertim
 postquam
 verbū Dei
 per B. Lu-
 therum in
 lucem pro-
 ductū, ita
 ut nec na-
 bis, Sue-
 cis peper-
 cerit: quin
 seducto re-
 ge Johan-
 ne ejusq;
 Filio Sigis-
 mundo
 persecu-
 tionem
 hic move-
 rit.

tidhen införa igen. Hvilket han ock sedhan medh all flit
frestat och tilbudhit haffuer.

II.
Deinde,
ut illo te-
pore affli-
ctæ Eccle-
siæ per
Mattha-
tiā ejusq;
filios o-
pem tulit

Dan. II:
34.

Men til thet andra. Sålom Gudh sin Försambling
på then tidhen/ oansedt hon syndat och Gudh förtörnat ha-
dhe/ther medh hon sådant Antiochi och Demetrii wäld och
Tyranij wäl hadhe förskyllat: likwäl icke aldeles öfuergeff-
uit och hielplosa lätit haffuer: vthan effter sitt löffte ock hoos
förde Propheet Daniel sendt them een liden hielp och
vndsettning/i thet han vpweckte then Gudhfruchtigha/ be-
hiertade och frimodigha Prästen i Modin/ Matthatiam och
hans Söner/hvilken icke haffuer welat gilla och antagha then
hedniska och affgudiska Religionen: vthan beller medh sitt
Folk giffuit sig på flychten. Til honom haffua sedhan sam-
lat och hållit sig alle the som widh Gudz lagh och then retta
Gudztienssten bliffua wille. Han haffuer sterckt sig och
förde itt mechtigt Krigh emot Antiochum, offta hans
Krigzmachter nedherlagdt/then retta Gudztienssten/och them
som ther widh sig höllo/redhelighan förswarat. Och då han
nu war gammal worden och moste döo/haffuer han förord-
nat sin Son/ then frimodigha hielten Judam Machabeum,
i sin stad/ til Gudz folks öfuersta och regent. Thenne Ju-
das haffuer icke minder Krigh och slachningar hållit medh
the hedniska Konungar än hans fadher: vthan offta theas
Krigzhärar manligha nedherlagdt/och på flychten slaghet.
Och såledhes i sin tidh wäldelighan försedtat och förswarat
Gudz folk och then retta Religionen, in til thes såsom E. K.
hörer/han haffuer ock för Gudz lagh/för then retta Gudz-
tienssten/och sitt folk satt lifuet til. Effter hwilken såsom se-
dhan förmåles/hans Brödher Jonathan och Simon, äro
vpkomne/och haffua thet samma giordt och vthstāt:

Sic no-
stro tem-
pore, sub

Allt så haffuer ock HERRN Gudh i war tidh/ vthi
Antichristi och Pässuens förfölielse/oss icke lätit ohulpna:
vthan

vthan sin Fadherligha hielp och bistånd mildelighan beteedt/
 i thet han haffuer vpwäckt och giffuit oss then Frimodigha och
 Stridsamma H. Eren nu saligh hoos Gudh/ H. S. N.
 Hertigh Carl til S. N. och W. sedhan S. G. och W. och
 alles våre nådighasta Konung. Hvilken/medhan han an
 allenast en Förste var/ vthi höghloffligh R. Johans tjd/
 then rena Ewangelij lära emoot Pässuens wäld och Stem
 plingar mechteligha förswarade/til sig taghandes them som
 för Lithurgiam skull rymde eller fördressne woro. Och
 jemwäl sedhan/effter S. R. Johans dödh/emoot hans Son
 R. Sigismundum i Päländ för samma sak skull itt mechtigt
 Krigh förde haffuer. Först nedherlagde hans macht widh
 Stångebroo/och sedhan mött hans folk och Anhang i Fin
 land/och Liffland/ och så genom Gud; nådh hans vpsät för
 hindrat/ at wij thes Gudhi skee loff/i hans tjd widh Gud;
 ord oc the rena läran årom förswarade och behålne wordne.

Vthi höghloffligh R. Carls stelle och footspor är trådd
 hans elskelighe Son/ock tilförena vår Allranådigheste Herre
 och Konung/nu saligh hoos Gudh och höghstäbrat i ämin
 nelse R. **ADOLPHUS** then andre och stoo
 re. Hvilken icke mindre/vthan heller fast större Krigh oc medh
 större framgång emoot the Pässwesta/ ock för Gud; ord och
 then retta Religionen förde haffuer/och them många Selt
 slachningar affwunnit/mong Land och Städer ifrån ta
 ghit/och in til sin Dödstund mechteligha förswarat.

En hwilken aff oss är okunnige/hwad för Krigh H. Mr. strax i sin
 Regemens begynnelse haffuer förde emoot the Pälär i Ryssland. Först
 igenom sin Feldt Herre/ W. Herre Her Jacob Dela Gardia, til at
 vndsetta the Ryssar emoot Päländ. Hvilken wälgerning sedhan the
 in thet sköniade: vthan medh orack belönte/ och såledhes sig medh oss i
 Krigh förde/ H. S. Mr. så i egen Person mött haffuer/at the om fidher
 så haffua most betala/at the hela Ingermanland medh mang Slot och

perfecti-
 tione.
 Antichri-
 sti, per Du-
 cem Caro-
 lum ejusq;
 Filium Gu-
 stavum Adol-
 phum. quo-
 rum ille
 i tempore
 R. Johan-
 nis eje-
 ctos pro-
 pter Reli-
 gionem rece-
 pit. 2. con-
 tra Sigis-
 maximam
 bella ge-
 ssit.

Hic v.
 v. filius G.
 Adolphus
 patris ve-
 stigis in-
 sistens ma-
 xima bel-
 la contra
 pontifici-
 os gessit &
 victorias
 obtinuit.
 1. In mu-
 scovia co-
 tra polo-
 nos.

Såsten/moste therför efftersättia/ och til Ewerighes Crono Ewerdelighan vplåta.

2. In li-
voniam.

Swadh för Krich/och medh hwadh lycka H. S. M^t. haffuer fördr i Liffland/wimar then faste och namfunnighe handelsstadhen Righ/sampe Perno/ Derpt/ Kåtenhws och hela Landet/hwilket alt på en kort tindh år öffuerwunnit / intaghie/och oss Swenstom til handa gångit. Vthi Pryken wima thet sama Pillo/ Elbingen/Marienborgh och flere fasta orter/ hwilke H. K. M^t. inthet haffua kunnat emootstå : vthan äre medh hast intaghne/ medh wårt folt besatte och in til thenna dagh förswarade.

4. In
Germa-
nia, quæ
longum
effet enar
rare.

Om man skulle begynna förtälja hwadh H. S. K. M^t. genom Guds nådh och bistånd i Tysland haffuer vthrettat/ wille ingen tindh rectia ther til. Sedhan Kaysaren medh then Påstwesta ligha hadhe intaghie måst hela Tysland/hadhe nedherlagdt the Danskes macht/hadhe insätt en godh deel aff Danemark/ Holsten och Juchland/och wille och tilågna sigh wara en H^{er}re i Sstrafion. Och the Ewangeliske Förstar och Stådher så vnderkuffuade/och trengde/bådhe ifrån theas Religion och letamligha frisheet/sötte H. K. M^t. om hielp och Affistens haffuer H. K. M^t. aff een rätt nit om Guds ord och then rena läran/sampt itt Christelighit medhlidhande medh sine grannar / Frender och Religions förwanter/så wäl som then fahra/ som oss och wårt fåra Sådhermesland aff theas vndergång förestodh/taghit sigh theas saak an. Och först/ then belagde och blocqwenade Stadhen Strålsund/ här widh siösidhan/ effter hans flitigha begäran och anhängande/een anseligh och godh hielp medh folt och Ammunition tillsendt. Och såledhes honom vthur the Påstwestes hender förlossat. Ther/såsom rychtet gick/ the Kayserske öffuer 10000. Man förlorade/ och såledhes först theas macht och modh någhorlunda bräckt och förminskat.

Sundiū
obsidione
liberatum

Rugia
& Usedō
cum ciuit
& castel-
lis adOde-
ram occu-
pata.

Sedhan haffuer H. K. M^t. i eggen Person så medh een råmligh macht begiffuit sigh här ifrån til Tysland/the nödhrengda och förtryckta til at hielpa och vndsättia. Men hwadh för stoor ring H. K. M^t. genom Guds hielp haffuer ther vthrettat/ är icke allenast oss/ vthan snart hela werdenne kunnigt wordet. Först haffuer H. K. M^t. strax i sin ankomst intaghie thet Förstendömet Landt Rynghen/ medh thet Stådher och Hampnar. Ther näst thet Landet Biedom/sedhan alla

alla Fasta Städer och Slott widh Oderströmen och Elbströmen / then
ena effter then andra medh hast intaghit / oansedt the måste parten medh
starkt Kayserske Swarnisoon woro förwarade : Såsom Welgast /
Stettin / Griffenbagen / Gark / Königsbergh / Franckfurt / Landbergh /
Crossen / Kolberg och andra flere.

Sedhan år H. K. Mt. sedhan medh sin Armee ryckt wästeråt
til at vinfetia then belagda Staden Magdeburgh. Och oansedt H.
K. Mt. genom andres wallande och förhinder / icke haffuer kunnat i
tidh framkomma : haffuer H. K. Mt. icke thes minder andra saasta
orter intaghit. Och såledhes insatt then Staden Werben / och slag
ghit een broo / och fått pass öfuer then stora Elbströmen : Ther H. K.
Mt. haffuer ock slaghis första gången medh Tilli / och honom på flych
tena jaghat. Och då Churförsten i Saxon / war hårdt aff Sienden
beenstighat / en godh deel aff hans Land intaghit och plundrat / och ther
före begärade hielp aff H. K. Mt. år H. Mt. medh sin macht ryckt
in vthi Saxon / medh Churförsten sigh Conjungerat, och ther nedher
lagdt then Kayserska machten / i thet stora och namptunnigha slaghet
widh Leipzigh. Ther ifrån år H. K. Mt. ryckt widhare / och sompt
medh macht sompt medh Accord. intaghit namptunnigha Städer
i Saxon och Tyringen. Såsom Mersburgh / Naumburgh / Hall /
Erfurt / Gotha och flere. År sedhan / medh sin Armee draghen öfuer
then stoora och olenligha Skoghen Thyringerwald / och år kommen in
vthi Land Francken / ther strax insatt then starka besestningen Ro
nungshooff / sedhan then Ritzstaden / Suedhensfurt / Haasfurt / Dren
furt. Ther ifrån år ryckt widhare til Wyrzburg / ther medh macht in
taghit Staden / och sedhan thet saasta Slottet Maurisborgh. År se
dhan draghen at Franckfurt widh Meen. Ther insat pass öfuer then
eridhie stora Strömen i Tyssland Rheen. Sedhan intaghit then Ar
chebiskops Staden Mens / medh andra flere på then orten. Och
fördriffut the Spanier vthur hela thet Churförstendömet phals.

J medler tidh genom sina Öffuerstar och Krigzfolk / intaghit
the saasta Städer och Hauptnar / Rostock / Wismar / Demnik /
Grypswold / etc.

Sedhan wären thet effter / när H. S. Mt. förnam
at Tilli, som widh Leipzigh war afflaghen åter hadhe sterckt
sigh

Hofstern
ad Verben
profligavit.

Victoria
Lipsensis

Franco-
nia devi-
cta.

Archiepi-
scopatus
Mogū te-
nenfis Pa
latinatus.

Pugna &
victoria
ad Lekum

Augusta
occupata.

Monachi
um.

Noriber-
ga obfessa
& libera-
ta.

Saxoni
secundo
fert opem

sigh och war infallen i Landfrancien/haffuer H. Mt. rycke
medh sin macht emoot honom/ jaghat honom för sigh alt in
til Leck som löper vthi Donaw/ther slaghis medh honom tri-
die reesan/ nedherlagde hans macht och honom medh/som til-
sörena höls vara skotsfri och obffuerwinneligh. Ther haffuer
ock H. K. Mt. intaghit pass obffuer then Fierde och störste
Strömen i Tysland/ Donaw. År widhare draghen soort
för then Rikzstadhen Ausburgh/och honom infatt och medh
Swerighes Rike förbundit. Sådhan widhare indraghit i
Beyeren/ther monga orter intaghit/serdeles huffudhstadhen
Myncken/ther H. Mt. itt mechta stoort och rikt byte be-
kom/aff hwilket en godh deel år hyst in i riket kommit/och på
Stocholms Slott til een äminnelse förde och förwarat.

Sedhan så H. S. Mt. förnam/ at then Keyserste Off-
wersten Valenstener war rustat oc kom medh een stoor macht
til at beleggia then namptunnigha Rikzstadhen Norenborg/
haffuer H. Mt. icke försumat sigh: vthan medh hast kommit
the Norenborg till hielp. Ther offta skermysat medh Siens-
den/ och omsidher så hårdt infallit i hans Läger/ at Sienden
haffuer endiligh ock most ryckia ther ifrån medh oförrettat
åhrende. Ther medh H. K. Mt. år ock vpryckt til Leck igen/
och på nytt intaghit Rhain/som i medler tjdth war vpgiffuit.
Men så snart H. K. Mt. förnam at Valenstener medh sin
macht sampt the andre Keyserste Offuerstar Holk och Pa-
penhem. Woro infalne vthi Ehsförstens land til Saren/
ther intogho och sköflade then ene Stadhen effter then andra/
år H. K. Mt. ock vthan försumelse/ nedherryckt medh sin
macht emoot them/och haffuer them råkat widh then lille sta-
dhen Lyzen icke longde ifrån Leipzigh. Och oansede H. K.
Mt. nogh förnam at Sienden war fast starkare än han/och
kunde forthensfull icke vthan stoor fahra slås medh honom:
likwål för än H. S. Mt. haffuer welat lidha at Sienden skulle
lenger

tenge liggia i sin godhe wens och förbundz brodhrs Churför-
 stens land/ther at vth ätha och förderffua: Hassuer H. R. M. vthi H. Rans Nampn welat waghbat/ och heller låta
 sitt Lijff/än han för Fienden wila wille. Och oans-edt H.
 S. Mt. hassuer ther most settia sitt Edla Lijff til: så hassuer
 dock Gudh giffuit H. R. Mt. then lyckan och then åbran. at
 han så wal i sin Dödstund som all sin Lijffstidh hassner behållit
 segheren/ nedherlagde Fienden och slaghit the öffriga på
 flych en/ så at the hassua most ryma/ och Quittera alt theas
 Archelij, Fanor och Corneet, medh all theas Träs/ och sedhan
 hela Churförstendömet. Och är såledhes H. R. Mt. dödh
 och endalycht/ icke oljst theenne Stridhsamme Hieltens Judas
 Machabei. Effter the bådha för een godh saal/ för then rets-
 ta Troon och Gudztiensten strjdt och sitt Lijff i skanhen wäs-
 ghat och låtit hassua. Doch H. R. Mt. Saligh/ så myckie
 lyckosalighare/ at han slaghet icke hassuer tappat/ som theenne
 Judas Machabeus: vthan heller wunnit och Fienden wel-
 delighan affslaghit och nedherlagde hassuer.

Pugna &
 victoria
 Lyttenise

Rex mo-
 ries vincit
 & trium-
 phat.

Man läser om Alexandro Magno, at han på 12. års
 tidh/ hassuer intaghit och vnderlagdt sigh hela Asien, hwil-
 ket i sanning är itt stoort och wjdt land. Ebersöre warder
 han ock aff Daniel Propheten lifnat widh en Parde som ha-
 dhe fyra wingar på ryggen såsom en foghel/ at han skulle lifa
 som flygha fram. Men aldrig hassuer Alexander Ma-
 gnus på en så kort tidh/ så offta slagit medh fienden/ ey heller
 så många fasta Städdher och Slott intaghit/ som theenne wär
 Salighe Konung på halff tridhie års tidh glo de hassuer.
 Hwilken så många gångor hassuer drabbat medh Fienden. så
 som widh Griffenhaghen/ widh Werben/ widh Leipst. h/
 widh Leck/ widh Norenborg/ widh Lyzen/ och icke lenger tidh
 hassuer intaghit öffuer 200. Fasta Städdher och Slott/ hwil-
 ket

Collatio
 B. Regis
 cum Ale-
 xandro
 Magno.

Consecra-
ria.

I.
Laudan-
di qui cor
pore mortui
R. e cam-
po sustule-
runt & in
patriam
decenti
honore de
ferri cura
habent.

II.
De obitu
B. hujus
Regis no-
bra.

let tilförena är ohörlighit. Såsom thetta alt widhlystighare och noghare i tryckta Relationer fins beskriffuit.

Medhan så H. K. M. en sådana mechtigh Herre och Konung varit haffuer/ en sådana Frijsmodigh och lycko sam Krigzman/ then ther Herrans Krigh för hans rena Ord och Christeligha Försambling/ medh mycken framgång och Gudz Församblingz/ stoora nytto och froma/ Nio öffuer 20. år förde haffuer/ och är icke allenast lifnande widh thenne Juda Machabeo, medh R. Josia, medh Simsone: vthan ock medh the alla berömelighaste Keysare och Konungar i verdenne/ och theslifest medh thenne Juda Machabeo i een godh saak/ och medh itt Christelighit affskedh beslutit och endat sitt leffuerne: så är icke meer än billigt/ at såsom thesse J. Machabei Brödher Simon och Jonathan warda berömda at the icke haffua låtit theas Brödheras Dödh lefamen/ komma Fienden i hender/ at ther medh bedriffua theas begabberij: vthan taghit honom vpp och låtit honom hedherlighan begraffua: At the ock warda berömda/ som H. S. M. lefamen haffua vptaghit/ Fienden affslaghit/ och sedhan låtit balsamera/ och medh tilbörligh åhra och Konungzligh wyrdning/ låtit föra hit nider til Siöstädherna/ och sedhan hit til sitt Arffrike och låra Fädhernesland: Och böre wij alle som H. S. M. Under sätare varit haffuom/ och H. S. M. i en godh tridh myckit gott åtnutit/ vara willighe och redheboghne nu the som f. las/ at låta H. S. M. lefamen effter sitt longa och beswärligha arbete/ tilbörligha komma til sin hwilo och soffueskammar. Thet fordrar Gudz bodh och vår skylligha tacksamheet.

Til thet andra. Såsom Gudz Folk här/ så theas Förste och regent war i thetta slaghet follen/ icke haffua såld otidigha eller wrongwissa Domar om honom: vthan thet Gudhi befalt/ och heller hiertelighan ther öffuer sorgdt och f. las

klaghat sigh : så skole en heller wijs annat mena eller tala om
 H. S. Mt. Dödh och affgång än thet som oss bör och tienar.
 Antingen H. S. Mt. skulle haßua förmycket wäghat sigh/
 eller ellies sigh i några måtto försedt : vthan heller at H. S.
 Mt. haßuer wäl seedt / at wår och hela then Ewangeliske
 Församblingenes fahre war så stoor / at ther H. Mt. nu
 antingen hadhe wist / eller hållit sigh til baka / hadhe Sienden
 ther aff kunnat fattat modh / meer sterckt sigh / och omsidher
 wordet oss öffuermächtig. Hwilket hadhe ländt oss allom
 til en obooteligh skadha / och kan skee stoor ruyn och vndergång.
 Nu förra än thet skulle skee / haßuer H. S. Mt. heller såsom
 offta tilförena welat wägha sitt lif / och thenna merkeligha
 segher / för / och til wår Christeligha Troos bekenneelse och för-
 swar / medh sitt blodh förwerßua och betala. Och skole wi
 therföre så hållat / at om någhon haßuer thet förtient / at han
 må kallas en Christi martyr och bekenneare / som för Christi
 skull någhot haßuer welat lidha och vthstå : så är H. S. Mt.
 wisseligha en ibland them. Ty om the 7. Brödher medh
 thetas Modher / om hwilka skriffuit står i then 2. Mach. Boof
 thet 7. c. hållas för Martyrer, at the för Gudz förbudh skull/
 icke haßua then grymme Antiocho til wilia / welat äta swi-
 nakött : vthan heller therföre lidhit martering och sielfßua dö-
 dhen : huru mycket meer må H. S. Mt. therföre räknas / at
 han icke emoot Gudz förbudh / haßuer welat antägha / eller
 låta sina vnderfätare och andra twingas til at wedhertagha
 thet grossua Påßwesta aff gudherijt / medh the dödhos beläter
 och afflessuor : vthan heller therföre mycket lidhit / och om-
 sidher satt lifuet til. Om the meenlöse Barn / som then o-
 gudhachtighe Herodes lått dräpa för Christi skull / som doch
 litet ther aff wiste eller förstodho sigh på saken / räknas för
 Christi Martyrer : huru mycket meera H. S. R. Mt. som
 wäl haßuer wetat och förståt / för hwars skull han all sin
 modha

non levi-
 ter & fini-
 stre judi-
 candum.

Qnin, Sē
 quis alius,
 cette R.
 E. Mt. in-
 ter Chri-
 sti Marty-
 res nume-
 randa.
 Septē fra-
 tres Ma-
 chabei.

Innocen-
 tes pueri
 ab Herode
 occisi.

S. Ste-
phanus.

S. Lau-
rentius.

Ideoq; nō
ut remera-
rius, sed
constans
Christi cō-
fessor pro
ejus glo-
ria mor-
uus.

III.
Pie lugen-
dus.

medha och arbete och fahrligheet haßuer most haßua ock vth-
stå. Om then H. Stephanus som för Christi skull lått ste-
na sigh/ bår medh råtto thet namnet/ huru mycket meer then
som så många blystena: haßuer i sin Kropp vptaghit icke alles
nast i sin Dödsfund/ vthan ock någhra gångor tilförena.
Om S. Laurentius reknas för en Christi Martyr, at han
förr wille låta sigh stekia/ än at han wille vthfå/ kan stee een
ringa summa Penningar och almofa/ som wero aff Christi
folk giffuit til Gudstjenstens och the Fattighas vpphelle: huru
mycket meer/ then som icke haßuer welat vthfå så många
tusende menniskior/ som Christus haßuer lidhit döddhen före/
vnder Påffuens hender/ at föra medh sigh hoopetaals i ewigh
fördömmelse: vthan heller therföre så mycken mödho/ arbete och
Fahrligheet vthstå/ och på sidstone therföre waghbat och effter-
sat thet karesta. Nu är tå H. S. M. fallen och dödh wor-
den/ icke såsom een framfoss och öffuerdådigh menniskia/ then
ther i otrenghdo måle eller för een ringa saak skull sit lif för-
waghar: vthan såsom en stadigh/ wälbetencet och oförfarat
Christi riddare och bekennare/ then som för sin Herra och
Frelsare Christo Jesu/ och jennwål för sina kära vnder såtare
haßuer haßt ospart/ Liff/ Godz/ Konungarike/ och all times-
ligh wälferd/ then han ock therföre gerna tillsat och effterlä-
tit haßuer.

Och för thet tridhie och sidsta. Såsom tå all Jsrael
haßuer smärligha sorgdt och begråtit thetas Judam Macha-
beum, och sagdt/ Ach at then Hielken fallen är/ som
Jsrael beskyddat och frelsat haßuer/ och thet haßua
the giordt icke en dagh två eller tree/ vthan i longan tindh: alt
så är ock tilbörlichit at wiß alle samtlihen och hwar och en i
sin stadh/ låte gå oss til hiertat/ och höghelighan beflaghe/
thenne wår önskelighe och högdiberömlighe Konungz haßigha
från-

fränfall. Och thet icke allenast i thesse daghar: vthan wäl
 så offta som wij ther på tencke och thet ihugkomme. En om
 hwart och itt stånd wille i ssuermågha och besinna/huru myc-
 kit gott thet haffuer aff thenna Konungen hafft och nutit:
 Så skulle thet som nappast kunna hålla sig/medh minder
 thet många tårar ther i ssuer fella skulle. Och sannerligha:
 först wij Präster och Herrans Dienare/hwilkom är besalt/at
 lära och vnderwijsa androm sanningenes och salighetenes
 mågh/hwilkom tilhörer at straffa all synd och i ssuertråd helse
 vthan någhon Persons anseende/wij må om wäl gråta och
 klagga oss. En then är borte som näst Gudh haffuer hållit
 oss säker och frij Predikestool/at wij hafwom frijtt kunnat
 Predika sanningen/och medh öpen munn förkunna Israel sina
 synder och Jacobs hws sina misgerningar/och ingen haffuer
 therföre toort qwålia eller försolia oss. Sörrier och seer yn-
 seligha vth tw Upsala Academia, i Kyrkior och Scholar
 i ssuer hela Riket. En then är borte / som näst Gudh edher
 medh lärda Män och trogna Lärare/medh friheter och vnder-
 håll försorgdt haffuer. Och serdeles i Domkyrkior och
 Domkyrkio Scholar och Konunglighe Gymnasier, håller
 vp medh Musica och glädhie sång: En then är borte som edher
 i ssuer andra Kyrkior och Scholar mycket anseedt och besor-
 drat haffuer.

I snelle och kloke Köpmän/som all stādhes weten sölia
 winning och förtienst/warer nu icke så runtalighe/ vthan
 mumler och talar dimpt vthaff Jorden. En then är borte
 som edher frij pass och säker leigd til siöö och sand/på alia es-
 dhra reesor hållit haffuer/at i orössuade til och ifrån markna-
 der dragne ären/oanseedt i therföre en Swoll pening eller två/
 til edher och edhre egnes försmar haffuen göra och vthgiffua
 most.

Et quidē a
 quolibet
 Regni sta-
 tu & ordi-
 ne, dum
 singuli be-
 neficia a.
 B. hoc Re-
 ge accep-
 ta sibi in
 memoriā
 revocant.

2.
 A mini-
 stris verbis
 Templis
 & Scholis

Mercato-
 ribus.

Opificib9.

Slår edher på lendarne/och legger hendarne tilsams
man/i idhighe och konstrike handtwerksmän. Ty i haffuen
mist then idher elskat/ och allestädhes edher låghenheet haffuer
förbåtra welat toanseedt/för thetta stora Krighet skull icke så
alt haffuer kunnat i werket stellas.

Agricolis

Riffuer edher i huffudet och rustet edher i tråghne och
arbeitsamme Bønder och åkermän/ty han ligger här som haff-
uer hållit hegnat kring edher Åker och Eng/och then som haff-
wer varit itt låås för idhor ladha och wisthws/at när i idhra
vthlaghor giordt haffuen/så hafwer ingen ostraffat toort
wållgesta och beröffua edher/så widha thet H. S. Mt. är
kunnigt wordet.

Militibus.

I Zappre Soldater och raske hoffmän/lågger bort
idhra Fiedrar/feller nidh edhor swerd och musteter/och dra-
gher edhra spekar longdt effter edher/spenner löst edra Trum-
mor och slår dumdt vppå them. Ty i haffuen mist then edher
frimodigt och försichtigt vthi och vthur felt haffuer föra kun-
nat/han är borte som i medh åhra och beröm emoot edhra
Fiender hafwen fölia kunnat.

Nobilibus

Ia tu Edle och frimodighe Adhels och Riddars man/
legg aff tina bunta och brofota klådher/bindt sindel om Hat-
ten/dragh longa och swarta sargheklådher. Ty han hwilar
slåh nw/som titt stånd förhögdte/och medh stora och Prophis-
teligha Priviligier förseedt haffuer.

A Foemi-
neo sexu.

Ia i Kråselighe Qwinnor och Frwer/medh the spådhe
Jungfrwer/löser aff bältet/lågger aff edher höghetidhes klå-
dher/dragher secker vppå/och setter edher i stofftet/ty hwar
är nw then/som edher medh Guld/Silke och Skårdoof/klåde
hafwer/then edhre klådher medh snören och possemente besatte.
I thet han hafwer afwerdt edhra Fiender/hållit edher fridh/
oc at edhre fåre Män och Föråldrar/haffua kunat hwar i site
Kall

Kall och stånd frijtt sölia sin näring och förköffring/och edher
medh tienlighit vppebelle och klädher försörja.

I Gatur och almenne wäggar/wäre på edher nåstor och
törnebustar. Ty then är borte som edher rögde/och bådhe
högga/bredha oc slåta giordt hafwer/at en resande man bådhe
medh Hästar och wagn funne foort komma.

I Dimpe metall Grufwor/och rijke ädrar i Jorden
ne/faller igen och gömer edher/ty han söffuer nw/som edher
vpsökte/vpbrukade/och til Landzens och sina vnderfätares
gagn och försvar anwende.

Och sidst tu gamla och berömeligha Swea och Götha
Rike/låt tijn kinbeen flyta medh tårar/ströö aska på titt huff
udh/sett tigh nedh på Jordena och dragh sorgha klädher vppå:
Ty tw haffuer warit een Drottning och Lenge regerat/tw äst
nw een Enlia och ensam worden/ja een Enlia vthan Söner
och mans arffuingar.

Gudh then barmhertighe/som tigh så högd bedröffuat haf
wer/han styrke/tröste och vppeballe tigh tu fromma och högd
bedröffuade Swerig es Rikes Enkedrottning/med tijn cenda/
spåda/högborna/jahögtbedröffuande lilla Arff Fröle wår vth
forade Drottning:hoo kan edher sorgh oc ångest nogh vhtala?
hoo kan edher bedröffuelse m: tienligha sårghor affmåla? Om
then baste Målare icke dierffdes affmåla Agamemnonis
ansichte/tå han sin Dotter Iphigeniam offra och dödhä må
ste/hoo wil drista sig til at beskriiffua theas sorgh och suc
kan/som en så önskeligh Herre och låra Gadher see liggia på
bären genom then swarta dödden ifrån sig skildan? thet wo
ro mere thenna edher sorgh och bedröffuelse föröka än någhot
lindra och förminsta.

Haffuer nw R. Pharaos och hans hws/ia hela Egypti land så
högd flaghat och begrått/öffuer then gamla gubben Patriarchen Ja
cob/at thet haffuer hörd: longan wagh/ihughtommandes hwadh wäl
gernin

Plateis &
Vijs pu
blicis.

Metalli
fodinis.

Adeoq;
toto Sue
onumGo
thorumq;
Regno.

Reginaq;
vidua, Fi
liaq;.

Ratio a
minori ad
majus ex
emplisq;
petita

Gen. 50.

gerningar/che aff hans Son Joseph/ som än nu leffde vnske hadde.
Såsom the fins i then första Mose Bock thet 50. Capitel. Huru myc-
ket meer må hela Sverighe/och hwar art och itt hws och Familia begrå-
ta thenne Konungens Dödh/ hwilken i sitt bästa stöde är ifrån oss
taghen/ när wi före oss til sinnes/ icke hans Sons eller efterkomman-
des/ som än nu måtte leffua: vthan hans eghna/ hans kära Her Sa-
dher och Sadher Sadhers stora bedröflighet/ och högga wälgerningar
emot oss både nollighan och longlighan bewijste.

Deut. 34.

Haffua Israels Barn i 30. Daggar begråtit Mosen/ som them
vthur then Egyptiska tråldomen förde hadde/och för the Amalekiter,
i Sinene hadde bestöddat/ oanseende then weldighe Hietten och Försten
Josua war redho o: dimerat i hans stadh/ huru mycket lengre må wi
föra och begråta thenna vår Mosen/hwilkens Sadher Sadher then
höghlöffligh i äminnelse Gamle K. O S E X A S S then Förste/ oss
igenom Guds hielp vthur then Påfueste Tråldomen weldelighan förde
haffuer/ hwilkens Her Sadher höghberömligh i äminnelse K. EXX
then IX. Så väl som han sielff oss för then samma Tråldomen sedhan
näst Guds/mecktelighan friat och bestöddat haffua/ som än nu medh
vår öghon icke kunnom see then i hans stadh och säte/ medh then anda
och kraft stigha kan.

2. Sam. 1.

Haffuer K. Dawid och alle hans Tienare / gråtit och sun-
git Sorghesång/när the finge tiende at K. Saul war slaghen/som doch
på sidstone war en ogudhachtigh Konung/och Dawids högste försöliare:
hwadh will oss anstå/ som haffuom mist en så from och Gudhfruchtigh
Konung/ then ingen retsamigh man haffuer hatat eller förfolgt: v-
than heller alla welat hielpa och förfordra.

2. Chron.
35.

Haffuer Guds folk gråtit och sorgde bitterligha/ Ja och gjorde
si h een sidhwario thet aff/när then Gudhfruchtighe K. Josias war
fallen/ som doch hadde Söner och SönaSöner efter sigh: Hwadh
bör oss göra thenna vår Konung/ som inthet thera oss til någhon tröst
och bistånd efter sigh leffde haffuer.

1. Mach. 9.

Haffua the thet samma gjorde när then tappre hietten Judas M.
bleff slaghen/ som hadde så sådana weldighe Brödher efter sigh/ såsom
woro Jonathas och Simon, icke mycket ringare än han/ som theras
saat kunde sigh antagha/ huru mycket meer bör oss thet göra wår om
Kor

Konung/ som icke vthan een liten omvundigh Fröken effter sig
leeffte haffuer/ hvilken meera rådh och besterm aff oss/ än wij
aff henne än nu en godh tijdh förwenta moſte. Then h. Ighe
Ambrosi^o, Kyrkiones lärare/ ſkriffuer om Kaysar Theodosio
then äldre/ tå han dödh war/ *Conteror toto corde, quod ereptus
est vir, quem vix possum invenire.* Thet samma må wij ock
nu göra och säga om thenne vår salighe Konung.

Och skole wij icke allenast söria och klagha öffuer thenne
vår salighe Konungz dödheligha fränfall: vthan ock vara
betenckte på hwadh sätt wij ock kunne bewiſa H. S. M.
någhon åhra och tienſt igen/ för alt thet godha och all then kär-
leek och trooheet H. M. off i hela sin lifstijdh beteede haffuer.

Nu wile wij här vthi någhot göra til ſaken. Så skole
wij tå Förſt ihugkomma H. S. M. högdtebedröſfuade lilla
Dotter och Liſſzarſſuinge/ Swerighes Rikes Arſſfröken/ och
alles våra vthforade Drottning/ at wij ſåſom bådhe i H. S.
M. Liſſztijdh/ och jemwål ſedhan medh hand och Munn aff
oss loffuat är/ H. M. all trooheet och huldheet bewiſe/ För
H. M. trolighan och flitigt bidhie/ at Gudh henne för all
ſkadha och ſahrligheet mildelighan wille bewara/ och låta H.
M. vptuchtas och vpwera/ vthi vår ſanna Chriſteligha
Troo och Religion, ſampt alla Chriſteligha och Förſteligha
dygder/ at hon m: tijdhen måtte komma vårt kära Fädherne-
land til någhon hugnat och glädhie. Såſom ock at H. M.
måtte bliſſua ſin käre och högdtäbrade ſalighe Fädher til een
tåcl äminneſſe/ och igenom henne then Konungzligha förſäl-
na Familien åter kunna vprettas/ grönſkas/ och til alles våre
godho och wälſerd ſig ſörefomma och beſtåndande bliſſua.

Sedhan at wij H. S. M. högdtebedröſfuade Gemål
och huſfrw H. M. Enke Drottningen i lika måtto all åhra/
kärleek och tienſt bewiſe. Serdeles för H. M. flitigt och
trolighan bidhiandes/ at Gudh henne vthi H. M. ſtora och

Atq; non
ſolū R. &
M. ſi mors
lugenda;
ſed S. M. ti
etiam ali-
qua grati-
tudo præ-
ſtanda.
Quod fiet
ſi R. M. tiſ
filiolæ &c
memores
pro ea De-
um ore-
mus eiq;
omne fide-
litatē præ-
ſtemus.

Idemq; E.
M. tiſ Reli-
ctæ viduæ
præſtem9

oförmoode sorgh och bedröffuelse/mildelighan trösta/styrckia
och hughswala wille/at H. Mt. thenna sin sorgh och be-
dröffuelse medh tolamodh kunde vptagha/ och thet bästa aff
Gudh i altijdh förwenta och förnimma.

3. Regni
Senatui &
Tutorib9
obedien-
tiam exhi-
beamus.

Och för thet eridhie/at wij the wälb. och högdebetrod-
da Herrar Swerighes Rikes Råd och höghe Embetesmän
hwillka H. S. R. Mt. i sin lifstijdh/til then höghborne Frö-
kens och jemwål Swerighes Rikes Förmyndare oc Förestå-
dare haffuer förordnat/ all hör samheet och lydno bewijse/ön-
skandes och aff Gudh innerlighan bidhiandes/at the m3 wijsdö
och Förstånd vthi godh semmio och enigheet/ så oss och Riket/
i thenne wår unge vthforade Drottningz ommyndighe åar/kun-
de regera/och förestå/at alt kunde lenda Gudz Guddomligha
Mt. til åhra och Prijs/vundersåterna til froma och wälferd/
och them stelfsuom til ite gott samwett/och hoos androm til
itt lofflighit och berömelighit namn.

4. Con-
cordiam
amemus.

til thet Fierde/at wij inbördes ock oss beslite om semia
och färlief/taghom oss wäl til wåra för split och oenigheet/
vpror och twedregt/genom hwilken alt gott förspilles/och alt
ondt medh hela Landzens förderff och vndergång i sådana
lågbenheter pläghe förorsakas/ther före oss Gudh mildeli-
ghan nu och altijdh beware.

5. Deniq;
seriam pe-
nitentiam
agamus.
Sine qua
extera ni-
hil.
Esa. 3.
Amos. 9.

Och sidst och för all ting/at wij beslite oss om een sann-
och alwar boot och bättring/at wij affstå medh wåra waanli-
gha synder/och seem til at wij måghom föra itt någhot batre
oc ostraffeligare lessuerne här effter än här til skeedt är. Behå
hwilket aff thetta fallet inthet gott är til at förwenta/såsom
man see kan aff Esaie thet 3. och Amos thet 9. c. *Percutte car-
dinem & commoveantur laquearia.* Och all H. S. Mt. mödha
och arbete thet han ther på haffuer anwendt at wij en gång
skulle komma til en önskeligh Fridh/är såfeng och förlorat.

När

När wij nu på thetta sättet H. G. R. M. dödh och
fränfall Christelighan sörie och på hiertat legge/ och ther bres
dhe widh ihugh komme/at oansedt at H. G. R. Gudh haffuer
oss igenom theenna saligha Konungen myckit gott bewijst/ och
emoot alla våra lefamligha Fiender/ en godh tijdh mechteli
ghan försvarat: så är doch H. G. M. icke så bunden til itt
medhel/ eller til en Person/ at när wij meer begynne see och
lita vppå medhelet/ än på honom som thet giffuit haffuer/ at
han jro kan tagha thet bort/ och åter på annat sätt hielpa och
bestyddas sina/ på thet at han allena må haffua åbrona/ och
icke någhon menniska/ eller fögligh arm tilstriffuin warda.
Ja wisseligha. Then som/ tå han hadhe taghit bort Moser
ifrån sit folk/ gaff them åter Josuam igen/ tå han hadhe taghit
bort Eliam gaff åter Elizeum, och tå han hadhe borttaghit
Judam Machabeum, vpreckte åter Jonathan och Simon
i hans stadh/ han leffuer än nu/ han kan wäl åter i sinom tijdh
i theenne höghlofflighe och salighe Konungens stadh vpreckia
en annan som thet rromet beflådher/ ther wij honom ther om
troo och flitigt åfalla och tilbidhia welom.

Och thetta är thet man aff vpläsne Text och Historia theenna
Christeligha Sörsamling haffuer tunnast vppåminna. Then godhe
och barmhertighe Gudh som oss slaghit och sarghat haffuer/ han åter hele
och lätie igen/ then oss haffuer hiertelighan bedröffuat/ han oss åter rikeli
ghan tröste oc hughswale/ han haffuer lagdt oss ena bördo vppå/ han hiel
pe oss och at wij henne medh tolamodh dragha kunde/ til thet han åter
mildelighan reckes henne oss ifrån tagha. Och alt thetta för och
igenom sin elskeligha Son vår Frelfare och Återlösare

Jesus Christus Amen!

A M E N.

E R R A T A.

Lit. A iij f. 1. lin. 1. obitu lās obitum.

lin. 7. år lās år

f. 2. l. 10. wāghe lās māghe.

lin. ult. pænitentiæ lās pænitiæ.

Lit. B ij f. 1. l. 19. Jcseph lās Joseph.

L. E. iij lin. ult. oljft lās oljft.

f. 1. In marg. vestigis lās vestigijs.

f. 2. l. 23. blocqwenade lās bloqwerade.

p. ult. f. 1. in marg. Moguntenēsis lās Moguntinensis.

Lit. F. pag. ult. f. 1. l. 8. söffuer lös. söffuer.

Ibid. lin. 20. högebedröffuande lās högebedröffuade.

ighan trösta/styrda
na sin forgh och
pa/ och the bästa
alb. och höghet
höghe Embetes
then höghborne
myndare oc Föres
och lodno bewise
andes/at the m
heet/ så oss och
gömyndighe aar
Gudz Guddomlig
il froma och välf
och hoos andren

off besitte om
splijt och om
gott förspilla
vndergång
re oss Gudh
flite oss om en
medh våra
föra itte någ
år til skeedi
il at förmenta
het 9. c. Percu
ll H. S. Mg. med
endt at wij en
feng och förlorai

